

03

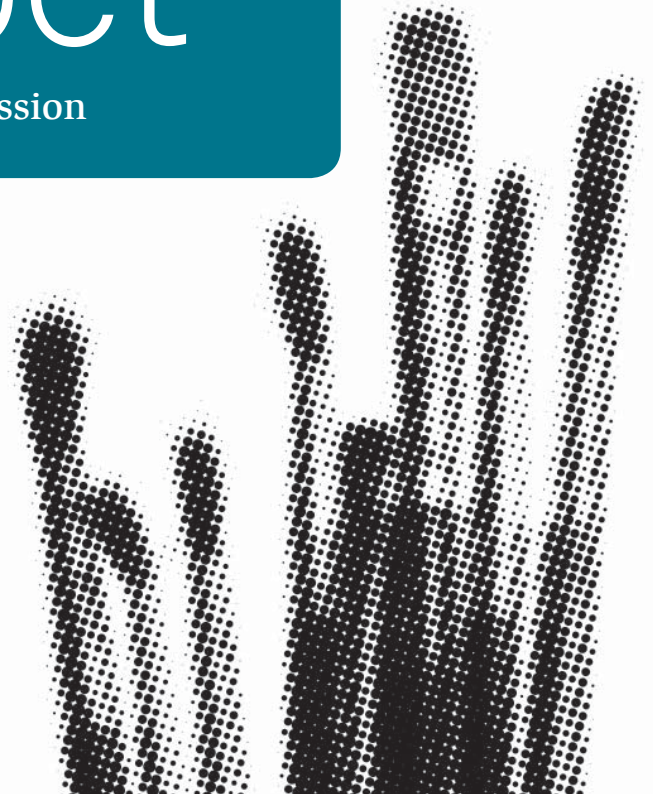
Maj 2009
Årgang 145

budskabet

Tidsskrift for bibelstudium, trosliv og mission

Tema | Kunst

Skabt for at skabe
Kunsten at være kristen
Faderens billede

indhold;

leder

02 Kunsten at være kristen

tema

05 Skabt for at skabe

10 Kunst i liv og forkyndelse

14 Kunsten bærer og tolker spor

17 Kirkens syn på kunst

19 Korsfæstelsen i kunsten

horisont

25 Sprog skaber virkelighed

25 Djævelsk darwinisme

26 Moderne racehygiejne

teologi i tiden

27 Et med Guds væsen

etik

31 Utroskab

bøger

36 Faderens billede

37 Den muslimske Jesus

38 Kristusmystik

40 Det er fuldbragt

ISSN 0901-4802

www.budskabet.dk

Budskabet udkommer seks gange om året;

Januar, marts, maj, juli, september og november.

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis

redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som LM står for.

Eftertryk, kopiering og citering er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Design Chr Rahbek Olsen / Amalie Pug. Poulsen

Tryk Øko-Tryk

Pris Abonnement 230 kr.

Unge under uddannelse 135 kr.

Udgiver og ekspedition

Luthersk Mission

Industrivænget 40, 3400 Hillerød

tlf. 4820 7660

[dln@dln.dk](mailto:dlm@dln.dk)

www.dln.dk

Redaktion

Alex Dahl Karlsen, cand.scient.pol. (redaktør)

Park Alle 31, 6880 Tarm. karlsen@dlgmail.dk

Flemming Bak Poulsen, forlagsredaktør, København
(redaktionssekretær)

Lene Due Madsen, lærer, Gudhjem

Inge Bøgel Lassen, lærer, Aalborg

Christian Haahr Andersen, præst, Herning

Henrik Gren Hansen, stud.theol., Århus

Kunsten at være kristen

AF HENRIK GREN HANSEN

.....

Overskriften må ikke misforstås. Evangeliet er enkelt og utvetydigt glædeligt! Gud ville ikke bygge på nogen visdom eller styrke hos mennesker.

Derfor er frelsen for spædbørn og hjerneskadede, lige så meget som den er for missionærer, helte og professorer. Der er ingen forskel. Man skal ikke nå til et bestemt punkt af hellighed eller indsigt for at kunne tilslutte sig evangeliet – nej, evangeliet er at finde i dåbens pagt; i Guds suveræne gerning mod det lille hjælpeløse menneske, som ikke engang selv har lært at sige ja endnu.

Troens tykke tåge

Evangeliet er befriende enkelt. Det står fast. Men kristenlivet! Dét er straks mere vanskeligt. Vores enkle, glædelige budskab kommer ofte til at stå i et disharmonisk forhold til det mere komplicerede liv, vi i øvrigt kan berette om. En disharmoni, som er svær at sluge og svær at stå ved i mødet med den spørgende omverden. "Skal kristendommen overleve, må den kunne give et svar på, hvad den er godt for", læste jeg for nylig i en artikel. Implicit naturligvis: Et tilfredsstillende svar; et svar på et spørgsmål, som stilles af almindelige mennesker i dagens Danmark.

Henrik Gren Hansen; Jeg kan jo ikke vidne om energiboost og metafysiske oplevelser, gospelkick og meditationsteknikker, der virker meget bedre end de daglige antioxidanter.

Men jeg kan jo ikke gå ud og love liv i fuldendt fred og harmoni. Jeg kan jo ikke vidne om energiboost og metafysiske oplevelser, gospelkick og meditationsteknikker, der virker meget bedre end de daglige antioxidanter. Jeg kan gå ud og fortælle, at jeg oplever min hverdag sådan lidt a la en gammel svensker, der hed Rose-nius: "Jeg må nøjes med at vandre i troens tykke tåge, ofte uden at føle noget af Guds nåde, som om jeg var forladt af Gud, overgivet til mig selv".

Paulus og kongerne

Korinthermenigheden mente, at de havde fundet vejen frem. Og det var de ikke så lidt stolte af. De havde forstået, at evangeliet var enkelt. At evangeliet var Guds gerning, og at evangeliet gav frihed. Så de lagde den stærkeste mulige afstand til alt, hvad der hed jødedom og lovished. Nogle af dem deltog i afgudsofferkulten. Det var skik og brug, og man skulle jo ikke være kedelig. De tillod den mest dekadente form for utugt, som selv de garvede hedninger i byen rynkede på næsen af. De kunne fortælle på havneknejpen om de vildeste gudstjenesteoplevelser og de mest veltalende prædikanter ... Og Paulus sukker: "I er allerede mætte! I er allerede rige! I er konger, vi er det ikke! Ja, gid I var konger, så kunne også vi være konger sammen med jer" (1 Kor 4,8).

Gid vi var konger! Gid vi kunne gå ud i verden og vidne om evangeliets ultimative magt til at sætte fri – på en måde, så verden kunne forstå den frihed. Men sådan er Paulus' liv altså ikke. Paulus, som ellers kender det enkle evangelium. Der er ikke meget helseblad og B. S. Christiansen over Paulus' beskrivelse af det kristne liv. Heller ikke meget overstadigt lovsangsbrus eller superåndeligt overskudsliv. Det kristne liv er et liv i kamp. Et liv

spændt ud mellem to poler: "I alt er vi trængt, men ikke stængt inde. Vi er tvivlrådige, men ikke fortvivlede. Vi forfølges, men lades ikke i stikken. Vi slås til jorden, men går ikke til grunde" (2 Kor 4,8-9). Og videre: "Som døende, og se, vi lever, som tugtede, men ikke pint til døde, som bedrøvede, dog altid glade, som fattige, der dog gør mange rige, som de, der intet har og dog ejer alt" (2 Kor 6,9-10).

Et liv i tro

Hele kristenlivets mysterium og kamp sammenfatter Paulus i én eneste indholdsrig sætning: "Vi lever i tro, ikke i det, som kan ses". I troen ejer vi alt. Ja, Paulus kan beskrive det sådan, at vi allerede nu er sat i himlen (Ef 2,6). Men hernede på jorden råder synden i den faldne verdens uophørlige modstand mod Gud. Og den synd, modstand og manglende tillid til Gud har sit greb i den kristne: "Kødets lyst står Ånden imod, og Ånden står kødet imod. De to ligger i strid med hinanden, så I ikke kan gøre, hvad I vil" (Gal 5,17).

Vi lever som kristne nok i tro – men vi lever som mennesker mest af alt i det, som kan ses, og det vil ofte blive til en anfægtelse på en række områder af livet. Vi kan leve i tro på Guds vejledning – men efter hvad vi kan se, er vi fuldstændigt overladt til os selv. Vi kan leve i tro på Guds omsorg – men ulykkerne kan alligevel hagle ned over os. Vi kan leve i en tro på, at vi er født på ny ved Guds Ånd – men den grummeste kødelighed i tanke og handling kan overrumple os gang på gang. Vi kan leve i en tro på lynet, der en dag skal lyse fra øst til vest – men alt vi kan se er den mest provokerende atmosfæriske uforstyrrelighed. >

Der er ingen forskel; Frelsen er for spædbørn og hjerneskadede, lige så meget som den er for missionærer, helte og professorer.

.....

Kunsten at opmuntre

Vi har som kristne brug for at støtte hinanden i troen. Også – og især – når den modsiges af alt, vi kan se. Det kan vi gøre i samtaler og i vidnesbyrd, hvor vi kan minde hinanden om Bibelens grundlæggende sandheder om troen og livet.

Andre gange sker det, at Gud giver et menneske nådegave til at udtrykke sig i kunstens verden på en måde, som kan gå bag om almindelige ord i en samtale. Et billede, et musikstykke eller poesi kan give troens glæde, livets smerte eller kampens anfægtelser et udtryk, som kan blive til hjælp og glæde for kunstneren selv og som i velsignede øjeblikke også kan vække genklange til opbyggelse og eftertanke hos iagttageren. På en anden måde end almindelige ord kan gøre det. De, der har fået gaver til at udtrykke sig på den måde, har et kald til at dele det med deres kristne brødre og søstre.

For det er en svær kunst at leve som kristen. Ikke fordi evangeliet er svært. Ikke fordi Gud kræver en bestemt fromhed eller visdom af os, før vi må kalde os kristne. Men fordi vi som kristne lever med en tro på Gud, som er under konstant beskydning af den Ondes brændende pile. Pile, som vil brænde os væk fra evangeliet og fra troen på alt det, som ikke kan ses.

*Se her en kristens liv: en vekslingskæde
af syndens nød og nådens herlighed.
En aldrig udlært kunst: at tro og bede
og leve blot på Guds barmhjertighed.*

C. G. Cassel 1863 (ÅSS 374)

Kunstens teologi

Skabt for at skabe

AF ALEX DAHL CARLSEN

.....

Vi skal i denne artikel se på Bibelens syn på kunst eller menneskers kreative frembringelser. Det vil vi gøre ved at se på Guds skabelsesbefaling til mennesket. Næste afsnit vil undersøge, hvad Bibelen siger om menneskelige frembringelser på den nye jord.

Formålet er at vise, at Herren i den grad værdsætter, at vi bruger de kreative evner, han har lagt ned i os. Derefter vil vi undersøge med nogle eksempler fra GT, i hvilken ramme kunsten eller de gudgivne kreative evner udfoldede sig. Endelig skal vi forsøge at samle analysen: Hvordan skal vi herliggøre Gud med vores gudgivne kreative evner?

Vi er skabt for at skabe

Første Mosebog 1,26ff plejer vi at kalde kulturbefalingen. Gud skabte mennesket i sit billede. Og han gav det en opgave: buddet om at underlægge sig jorden og alt, som er på den af dyr, planter og døde ting. Det, som indirekte ligger i buddet om at underlægge sig og herske over verden, er bearbejdning af materialer, omformning – det er skabelse i menneskets forstand. Det er menneskelig kreativitet i bredeste forstand. Det er gudvillet og en gudstjeneste at bruge sine kreative evner til at omforme det, der omgiver os til noget nyttigt og til noget, der glæder eller inspirerer mennesker.

Opfindelsen af robotter, der kan tage blodprøver, eller GPS-teknologi til opsporing af demente er beherskelse og kreativ omformning af vores verden, som ligger i forlængelse af kulturbe->

Om kreativiteten; Vi skal hverken på forhånd kritisere menneskelige nyskabelser eller kritikløst tage alle nyskabelser til os.

falingen. Vi kunne også nævne internettet, som gør os i stand til at kommunikere over store afstande.

Når menneskets kreative skaberevner også kan bruges til onde ting, er det ikke menneskets skaberevner og kreativitet – i sig selv – der er noget galt med. Det er blot syndefaldet, der også har sat sit præg på den ellers gudskabte kreativitet.

Det betyder, at vi hverken på forhånd skal kritisere menneskelige nyskabelser eller kritikløst skal tage alle nyskabelser til os. Vi skal blot vide, at en teknologisk nyskabelse både indeholder et element af skabersens skønne morgen – et stykke af gudbilledligheden – og samtidig indeholder den et element af syndefaldets lyst til at gøre Gud rangen stridig som Gud.

Tænk for eksempel på atomteknologien, som både kan bruges til at frembringe energi til fredelige formål og til atombomber. Eller tænk på bogtrykkerkunsten, der har gjort det muligt for overkommelige midler at købe en Bibel – og som også gjorde det muligt at sprede *Mein Kampf*.

Det, vi normalt kalder kunst, ligger i samme boldgade. Kunsten er på samme måde som teknologiske nyskabelser dels et glimt af paradiset og gudbilledligheden og samtidig kan kunsten lede bort fra Gud. De samme mennesker, som skabte interiøret til tabernaklet, skabte guldkalven.

Vores sekulariserede kultur har adskilt kunst fra formål. Den er blevet et formål i sig selv. Førhen havde kunsten et formål – et mål. Den ville ære Gud, ære kongen eller sværdets ejer.

Selv da samfundet var i gang med sekulariseringsprocessen, var det sådan. Om ikke andet skulle kunsten skabe skønne ting, tjene staten eller særinteresser.

Også i evigheden skal vi se på kunst

På den nye jord vil vi kun møde det gudvelbehagelige. Når Bibelen derfor nævner, at vi dér skal møde herligheder frembragt på jorden, fortæller det egentlig, hvor højt vores Skaber værdsætter vores kreative frembringelser.

På den nye jord, er der meget af det, vi kender, der forsvinder. Men måske ligner den nye jord mere den gamle, end vi tror.

Det, som er det afgørende nye, er, at synden og døden samt alle deres følgesvende som ondskab, sygdom, smerte, ensomhed, uvenskab, krig og al den slags skal forsvinde. Dernæst er det nye, at vi skal se Jesus ansigt til ansigt.

Himlen bliver netop Himmel, fordi Jesus er der med sin fred. Alt det hos os, der skulle sones, tilgives eller helbredes, er ikke bare sonet, tilgivet eller helbredt, men fjernet. Hverken jeg eller andre vil have nogen syndig lyst.

Når nogle *ting* ikke findes i Himlen, skyldes det ikke deres syndige *natur*. I Himlen er der ikke brug for sol og måne. Det klarer Guds herlighed og Lammet er dens lys (Åb 21,23). Derfor er der ikke brug for noget elværk. Når man tænker på Jesu herlighedslægemes natur, for eksempel at han pludselig kunne være til stede – og væk igen, forestiller jeg mig, at der heller ikke er brug for transportmidler. Der vil heller ikke blive behov for kørestole, bleer eller operationsudstyr. Pointen er altså, at disse ting er *unødvendige* i Himlen.

Som vi skal se i næste afsnit, møder vi i GT derudover det forhold, at døde eller levende ting kan helliges, altså indvies til Gud. Det var der mange ting, der blev efter moseloven: For eksempel alteret, tabernaklet, skåle, beklædningsgenstande, røgelse og ofrede dyr. Det var altså helt almindelige ting eller ting tilvirket på normal vis. Man kunne sagtens lave tilsvarende skåle eller beklædningsgenstande, som *ikke* var helliget eller indviet til Gud.

Det særlige ved for eksempel Arons dragt var altså, at den var helliget – indviet til Gud. Den var rensset og ren for Gud. Det var den på baggrund af et ord – et løfteord fra Gud – kombineret med bestemte ceremonier.

Johannes' Åbenbaring 21,24.26-27 peger antydningvis på den samme sandhed: "Jordens konger [skal] komme ind i [Himlen] med deres herligheder". "Folkeslagenes herligheder og kostbarheder bringes ind i [Himlen]. Men intet vanhelligt kommer derind ..."

Det, der kommer ind i Himlen må altså være helligt. Gud må hellige mennesker såvel som dyr og ting. Dyrenes og tingenes helligelse hører sammen med Guds børns helligelse. Den sker altså ved det blod, der renser Guds børn fra deres synd. Ved verdensdommen, hvor døden og dødsriget, ja alt urent, skal kastes i ildsøen, fjernes også tomheden og forgængeligheden fra

skabningen (se Rom 8,18.23).

For dyrene fører helligelsen til, at de ikke længere æder hinanden, jævnfør Esajas' Bog 11,6ff.

Hvordan kan folkeslagenes skatte helliges til at komme ind i Himlen? I Esajas' Bog 60,5ff. møder vi, hvordan der til det ny Jerusalem bliver båret "havets skatte" og "folkenes rigdom" samt "guld og røgelse". Vers 6b fortæller, at "de forkynder Herrens pris". "De", der forkynder Herrens pris, kan være lastdyrene, kamelerne, men gælder det ikke også de rigdomme og skatte, som bringes ind i det ny Jerusalem, Himlen?

Pointen er, at de skatte, som kommer ind i Himlen, dels er menneskeskabte og dels forkynder Guds pris.

Vi skal altså lægge godt mærke til den verden, der er omkring os. Ikke bare de mennesker, vi kender, der tror på Jesus, skal vi møde i Himlen. Også dyrene, træerne og græsset, vi ser, skal vi møde i evigheden. Men ikke bare det. Når du ser et billede eller hører et stykke musik eller du ser en fantastisk opfindelse eller et arkitektonisk mesterværk, så tænk, at du måske skal se eller høre det i Himlen, i helliget form.

Men, er det kun decideret kristelig kunst, der er plads til i Himlen? Det tror jeg ikke, for selv om syndefaldet er kommet imellem skabelsens kulturbefaling og nutiden, så er menneskelig skabertrang stadig gudvillet. Selv om den bliver brugt til meget ondt, så vil der også være menneskelige frembringelser, der – så at sige – er små glimt af det evige. De er dermed til Guds pris.

Indvielsen af kunstnernes evner til Guds ære og til Guds tjeneste

Hvordan har Gud brugt menneskers kreative evner? Lad os se på Anden Mosebog 35,30-36,7, som står i forbindelse med bygningen >

Alex Dahl Carlsen; Tænk, hvis nogen i dag ville opgive sine egne ambitioner om at være et skabende geni. Så kunne Guds navn sandelig blive æret.

og indretningen af helligdommen i ørkenen. Teksten begynder med, at "se Herren har udvalgt Besal'el, søn af Uri, søn af Hur fra Judas stamme, og fyldt ham med Guds ånd" (vers 30).

Hvad betyder det, at Herren har "fyldt ham med Guds ånd"? "Moses tilkaldte Besal'el og Oholiab og alle de kyndige mænd, i hvis hjerte Herren havde lagt kundskab, alle som følte sig tilskyndet til at gå i gang med at udføre arbejdet" (2 Mos 36,2).

Teksten fortæller, at det indeholdt to elementer: 1) Det ene er altså kunstneriske evner. 2) Det andet er en tilskyndelse til at gå i gang eller stille sig til rådighed for opgaven. I Anden Mosebog 35,25-26, møder vi på samme måde 1) "dygtige" og "kyndige" kvinder, der 2) *følte sig tilskyndet*, og som derfor gik i gang.

Deres kreative evner skulle ikke bruges til at skabe noget selvstændigt, noget som lå *dem* på hjerte. Det skabende geni er romantikkens opfindelse. Nej, de følte sig tilskyndet til at gå i gang med en bunden opgave – at skabe det tabernakel, som Gud selv havde udvalgt sig som bolig. Tegningerne og beskrivelserne lå klar. De skulle "blot" som kunsthåndværkere virkeliggøre planen.

Hvad var da det "særlige" i deres arbejde? De udførte jo blot en bunden opgave. Det særlige var, at de var villige til at bruge deres evner til at tjene Gud og skabe en bolig til hans ære. Det er stort! Tænk, hvis nogen i dag ville opgive sine egne ambitioner om at være et skabende geni. Så kunne Guds navn sandelig blive æret.

Lad os se på to andre tekster: Første Krønikebog 15,16ff+16,4ff (Asaf og hans brødre) samt Første Krønikebog 25 (tempelsangerne). Kong David gav også en bunden opgave til nogle: "De skulle spille henrevet på citere, harper og cymbler" (1 Krøn 25,1) samt "foran Herrens ark satte han nogle af levitterne til at gøre tjeneste og til at love og takke og prise Herren, Israels Gud" (1 Krøn 16,4). "David gav de ledende levitter besked om at lade deres

brødre sangerne stille sig op med deres musikinstrumenter, harper, citere og cymbler og lade høje glædestoner lyde" (1 Krøn 15,16).

Nogle levitter – med Asaf i spidsen – fik den bundne opgave at bruge al deres kreative kraft til at prise Herren. Det gjorde de i form af mange salmer. Adskillige af de bibelske salmer har Asaf, Heman, Etan eller Kora-sønnerne som forfatter. Og de gjorde det i form af musik og sang.

Hovedkriteriet for, om man tjener Gud med sine kunstneriske evner i en menighedssammenhæng, er altså ikke genialitet, men om kunsten herliggør og tjener Jesus.

Samtidig skulle Asaf og hans levitbrødre spille "henrevet". Vi kunne vel sige, at de skulle kaste alle deres talenter og kræfter ind på at spille så vidunderligt som muligt til Guds ære og skrive de bedst mulige salmer til Guds pris.

Hvordan herliggør jeg Gud med mine kreative evner?

Spørgsmålet er, hvilken plads de kreative evner, som Gud har skabt mennesket med, skal have?

Kunst har i vores pietistiske tradition fået en negativ klang. Når jeg kigger på det billede, jeg har hængende på mit kontor: "Der breite und der schmale Weg", så finder jeg "Theater" på den brede vej. Hvorfor er det gået således?

Jeg tror, svaret er enkelt: Sekulariseringen.

Der er langt til den sekulariserede nutid fra Besal'el og hans folk, hvis kreative kraft blev lagt i det at ære Gud ved at skabe et smukt tabernakel – efter den beskrivelse Gud gav Moses.

Der er også langt fra den fascinerende catalanske arkitekt Antoni Gaudi, hvis tanke med Barcelonas endnu ufuldendte vartegn,

Alex Dahl Karlsen f. 1967
Cand.scient.pol. 1993.
Tidl. missionær i Tanzania.
Prædikant i LM. Redaktør af Budskabet.

Sagrada Familia, dels var at bygge en katekismus i sten. Dels gav han alle bygningsdele en symbolsk betydning – en tavs prædiken. Et eksempel: "Det planlagte hovedtårn, som rager op over det hele, og som symboliserer Kristus, skulle om natten være oplyst af store projektører fra de tolv "aposteltårne". Samtidigt skulle stærke projektører fra korset, som hovedtårnet løber ud i, stråle ned på byen og menneskene og på denne måde illustrere Kristi ord: "Jeg er verdens lys." (Rainer Zerbst: Antoni Gaudi, Taschen, 1990: 201).

En kristen kunstner har en bunden opgave som i alle andre dele af livet: Jesus skal æres og herliggøres.

Kristnes kreative udfoldelser sker dels i menigheden eller anden kristen sammenhæng. Det kan for eksempel have form af romanen, videoinstallationen, musikstykket eller "bare" som den, der spiller til sangene til møde, arrangerer blomsterne til gudstjenesten, kaffebordet i missionshuset eller former det smukke

altersæt, som vi har der, hvor jeg kommer til gudstjeneste.

Men kristnes kreative udfoldelser skal også bruges til at glæde eller udfordre andre – mere bredt forstået. Kriteriet er altså ikke snæver forkyndelse, ej heller skønhed og harmoni, men at man taler sandt om Gud, om menneskets vilkår og om skabningen i øvrigt. Derfor kan et kunstværk til Guds ære godt være skræmmende og grimt.

Kunstneren tjener altså Gud ved sin musik, sine digte mv., også der hvor der ikke er noget specifikt kristent indhold. Hun tjener Gud på samme måde, som når jeg sidder på mit arbejde og skriver notater til Social og Sundhedsudvalget i kommunen.

Vi har som kristne brug for at tilbageerobre kunsten fra den sekulariserede verden. Vores gudshuse må meget gerne være fyldt af god kunst eller kreative udfoldelser til glæde og udfordring for dem, der møder den. Lad kunsten herliggøre Jesus som frelseren eller Gud som den kreative skaber.

Kunst i liv og forkyndelse

AF KNUD HENNING HANSEN

.....

Ser man kunsten i forhold til det moderne samfund, er bevidstheden om dens betydning vokset inden for de sidste årtier. Den er blevet et slags velfærdsprodukt og en værdimåler på den sociale skala. Kunst er ikke blot noget fint, den kan også være underholdende eller fremkalde rædsel.

Når denne bevidstgørelse har fundet sted, hænger det sammen med den materielle velstand, som har givet økonomi og tid til et øget kulturliv. Flere i alle sociale lag er blevet forbrugere af kunst. Hele interessen for kunst er forstærket af TV og internet, hvilket også har udvidet forståelsen og definitionen af, hvad kunst er. Ordet kunst dækker lige fra de mest pjankede og overfladiske underholdningsprogrammer i TV til de mest sublime

musik- eller billedværker.

Imidlertid kan man også iagttage en anden tendens: I takt med den gennemgribende sekularisering, er kunsten blevet en slags substitut for manglende åndsliv, og dermed bliver den løftet op, hvor den slet ikke hører hjemme. "Jeg går ikke i kirke, jeg går til opera/rockkoncert". Men kunsten kan slet ikke erstatte troens liv, den kan højst afsløre nogle sider af menneskets åndelige og fysiske virkelighed.

Kreativiteten og det kulturelle mandat

Også en anden tendens kan iagttages. Samtidig med, at mange flere forsøger at optræde som kunstnere, både på det musikalske område og når det drejer sig om billedkunst, så er der samtidig en forstærket elitær tendens. Kunsten har sit udgangspunkt på

kunstakademiet eller på musikonservatoriet, og har man ikke haft sin gang dér, skal man ikke smykke sig med ordet "kunstner".

Men uanset hvor meget amatører og elitære skændes om titlen, så har kunsten *ikke sit udgangspunkt på akademiet, men i skabelsen*, for det var dér, den kreative trang blev nedlagt og det kulturelle mandat blev givet til mennesket.

For at forstå menneskets skabertrang, må vi se den i skabelses-teologisk lys.

Der er to punkter, der adskiller mennesket fra alt andet skabt:

- 1 **I Guds billede.** Skabelsesberetningen i Første Mosebog er kilden til forståelsen af, hvem mennesket er. Det hæver sig over alt andet skabt ved at være skabt i Guds billede. Hvad det vil sige, har været genstand for mange teologiske overvejelser. Her skal blot antydes, at én side af gudbilledligheden er kreativiteten. Tænk, hvad mennesket har været i stand til at kreere, bygge, konstruere. Gud skaber af intet. Vi skaber på grund af de skabergaver, skaberen har udrustet os med.
- 2 **Det kulturelle mandat.** Sammen med skabergaven giver Gud os opgaven: "Hersk! Bliv talrige og frugtbare og underlæg jer jorden". Set i bredere forstand er mennesket generelt udrustet med disse skabergaver, uanset om vi taler om bådbyggeren, der bearbejder træet eller husmoderen, der pynter lagkagen. Set i skabelsens perspektiv er ordet kunst da også et meget nyt og moderne begreb. Det var først i renæssancen, man begyndte at tale om kunst som et særligt område.

Mennesket har derfor altid udfoldet sig "kunstnerisk", uanset om man havde et ord for det – eller om der var specielle institutioner for kreativiteten.

Personligt har jeg, fra jeg var lille, været optaget af den kreative side – også før jeg havde nogen anelse om betydningen af ord

som kunst, kultur, konservatorium eller akademi. Dagen lang lavede jeg ting, klippede, klistrede, malede, tegnede, snedkererede i min fars værksted, eller lavede svævefly og tømmerflåder.

Dertil kom, at jeg tidligt udviklede mig til billednarkoman i midtelsvær grad ved at se på andres billeder for eksempel i bøger. Jeg nævner kun dette, for at understrege det latente i menneskets skaber-trang. Senere som voksen har jeg malet og tegnet i tusindvis af billeder.

Hvorfor løber en voksen mand rundt i naturen og laver strøger på et stykke papir? Fordi Gud har nedlagt både fascinationen over naturens under og trangen til at udfolde sig i en skabende proces i mennesket!

Derfor hører det med til de store øjeblikke, at høre den bedste musik af de musikalske genier som Bach, Beethoven og Mozart eller at se billedkunst af Rembrandt, Michelangelo og van Gogh. Også mange moderne kunstnere kunne nævnes.

Kunsten som spejl

Tanken om gudbilledligheden har altid voldt teologiske problemer, for hvordan skal vi tolke den?

Det lutherske, ortodokse syn på gudbilledligheden er, at den gik tabt ved syndefaldet. Åndeligt set er mennesket en død skabning som mistede forholdet til sin skaber, og konsekvenserne kan erkendes rent empirisk, hvis man da ellers vil forholde sig ærligt til virkeligheden og ikke lukke øjnene for menneskets udfoldelse i ondskab: krige, vold, had, terror, mord, bagtalelse og meget andet. Dertil kommer selve døden som et grundvilkår. Derfor er de frelseshistoriske hovedpunkter da også *skabelse, syndefald og genløsning*.

Men som tolkningsmulighed for vores emne, må vi alligevel sige, >

Vigtigt; Hverken Guds skabervilje med mennesket, den kulturelle fordring eller den kreative udrustning bliver spoleret eller sat ud af kraft ved syndefaldet.

at gudbilledligheden på skabelsens plan ikke er helt spoleret, hvilket er selve hovedpointen, når vi skal beskrive kunstens væsen.

Hverken Guds skabervilje med mennesket, den kulturelle fordring eller den kreative udrustning bliver spoleret eller sat ud af kraft ved syndefaldet. ”Men der er kommet et brud, så den skabelsessymfoni, som lød i lys A-dur, nu klinger i dyster mol” (Helmut Thielicke: *Menneskelivets mening*).

Man kan sige, at menneskets ulykke bliver sat i relief af de kreative evner. For nu bygger vi et Babelstårn, et kulturhus, et symbol, der viser at kreativiteten ikke fejler noget, men det gør menneskets hjerte. Det vil slippe af med skaberen, og så kreerer man med alle de skaberevner, der er til rådighed, men ikke til ære for skaberen eller til gavn for skabningen. Tværtimod – mennesket kreerer ødelæggelsesvåben, lige fra Samsons æselkæbe til vore dages atommissiler!

Og siden da har kunsten fundet de særeste udtryksformer, også frembringelser, der håner både skaberen og medmennesket, men dermed bliver kunsten et sandhedsvidne. Kunsten lyver ikke!

De tendenser, der udfolder sig i tidsånden som holdninger kan altid aflæses i kunsten. Den er en sladrehanke, der synliggør, hvad der rører sig samfundet til enhver tid.

Kunsten og kirken

Der var engang, hvor kirken på en speciel måde tog kunsten i anvendelse. Den først registrerede kunst her i Danmark var kirkekunst. Kong Haralds sten i Jelling fra 900-tallet har man kaldt Danmarks dåbsattest.

Med lige så stor ret kunne man kalde den kunstens dåbsattest i vores land. For denne sten med den korsfæstede Kristus, udhug-

get i granit, omgivet af vikingeornamentik står i spidsen for en række registrerede kunstværker i Danmark, som viser kirkens anvendelse af kunsten. Rejser man rundt i landet og tager kirkerne i øjesyn, vil man finde altertavler, alterskabe, kors, bøger, arkitektur og skulpturer, der viser de bibelske og evangeliske symboler som ydre ledsagere til kirkens forkyndelse. I den katolske kirke sydpå, kan man sige, at kirken med sin arkitektur i de overdådige byggerier demonstrerer sin magt med de symbolfyldte, himmelstrøbende rum. Det var paven i Rom, der dikterede Michelangelo at udsmykke Det sixtinske Kapel i Peterskirken.

Det kritiske øje vil kunne finde mange eksempler på misbrug og fokuseren, der snarere leder bort fra – end hen til evangeliets centrum både i tematikken og i anvendelsen af kunsten i kirkens historie.

Misbrug ophæver ikke brug

Efter reformationen blæste der helt andre vinde i den lutherske kirke, derfor skulle uevangeliske symboler ud af kirken. Men reaktioner har det med at udarte, og megen værdifuld kirkekunst blev destrueret i iveren for at rense ud til fordel for den reformatoriske grundtanke. Et tab set ud fra et kulturhistorisk synspunkt.

Men mere væsentligt er det, at det også indebar et skabelsteologisk tab. Paradoksalt nok var det i pietismen, sansen for kunsten blev reduceret. I bestræbelsen på at finde tilbage til det kristne liv og den bibelske fromhed, fik al kunst og æstetik og interesse for formgivning ringe kår. Alt, hvad der ikke direkte fremmede troen og andagtslivet blev betragtet som – om ikke ukristeligt – så overflødigt!

Det betød en unødvendig amputering af hele det ydre formsprog.

Knud Henning Hansen f. 1943

Uddannet bygningsmaler 1964, Cand.theol. 1983.

Tidl. sognepræst i Østerlars-Gudhjem og provst i Bornholms Østre provsti.

Illustrator og medforfatter til en række bøger, bl.a. *Snit, essays om kunst*, Credo 1999.

Dette syn på kunst og kultur hænger sammen med den teologiske vægtning, hvor man ensidigt lagde vægten på anden trosartikel. Ikke underligt, for det er i evangeliet om Kristus, forløsningen ligger. Det er imidlertid ikke for ingenting, at kirken fra starten formulerer sin tro i både en første, anden og tredje trosartikel. (Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligånd).

Vi lever vores liv i skabelsens rum. Evangeliet lyder i skabelsens rum, og mennesker modtager troens nye liv i skabelsens rum.

Ud fra skabelsens gaver kan vi formidle, høre og modtage evangeliet. Dette har kristne fælles med alle andre syndige mennesker i denne verden, at vi kan fryde os over naturens storhed, mangfoldighed og skønhed. Sammen med alle andre kan kristne fryde sig over musik, kunst og arkitektur.

Vi ved hvor meget alt dette fylder i menneskets daglige tilværelse. Uanset hvor bevidste vi er, så betyder det noget, hvordan vi klæder os, hvordan vi indretter vores hjem – ja, selv bilens design!

Et formsprog kan være mere eller mindre formidlende eller det modsatte. Evangeliet fortjener det bedste – også hvad formidling og form angår!

Kunst som forkynder

Hvis nu mit postulat, at kreativiteten ligger uspoleret som Guds skabergave og at kunsten ligger som et fælles menneskeligt element, så ligger det vel lige for, at betragte kunsten som et indlysende middel til at forkynde evangeliet – også til det postmoderne menneske?

Nej! Netop når evangeliet skal forkyndes har kunsten nået sin absolutte grænse. Kunsten kan ikke i sig selv forkynde.

Når vi ser et billede af julenat kan det i sig selv aldrig vise, at det er Gud selv, der ligger i krybben. Det må Guds ord fortælle

os. Når vi ser et Golgata-billede, så ser vi en henrettelse på linie med millioner andre henrettelser i historien. Kun Guds ord kan fortælle os, at det er Kristus, der her bærer hele verdens synderegister. Hverken musik, film eller nogen anden kunst kan formidle glæden, dybden eller omfanget af opstandelsen påskemorgen. Kun Guds ord kan fortælle os det.

For Gud har valgt at frelse mennesker ved ”prædikenens dårskab” (1 Kor 1,21).

Kunstneren Sven Havsteen-Mikkelsen, som har udsmykket ca. 60 nordiske kirker er en af de få moderne kunstnere, som har et gennemreflekteret syn på kirkekunsten:

”Kirkekunsten skal være kristocentrisk, ellers har den intet at gøre i kirkens rum”. Samtidig gør han gældende, at kunsten ikke kan være forkynder, men han betragter den som tjener for forkyndelsen. Man har sagt om Rembrandts bibelske billeder, at de gør Ordet synligt. Det samme kan man sige om Havsteen-Mikkelsens kirkekunst. Hans foretrukne temaer er hovedpunkterne i Jesu liv: julenat, Emmausvandrerne, stormen på søen, genkomsten o.a. Det er kunst på et højt niveau.

Der, hvor kunsten er blevet tjener for evangeliet og gør Ordet synligt, der har den nået sit højest tænkelige mål.

Kunsten bærer og tolker spor

Om det dybeste og vigtigste i menneskelivet

AF JØRN HENRIK OLSEN

.....

Kunsten bærer tydelige spor af livet. Måske kan vi endda sige, at kunsten er selve livet. Kunsten kommer ned i alt det sandt menneskelige og går i kødet på mange vigtige spørgsmål. Den kommer ned i dybet, menneskelivets dyb. Den bevæger sig ind i de føderum, vi bærer med os i livet. Alt det væsentlige kommer i spil.

Når vi med kunsten er inde og røre ved selve livet, så byder den også ind med tolkninger af det samme liv. Vi kender for eksempel billedkunstens mange udtryk for dette. Tolkningerne kan lægge vægt på så meget forskelligt og vise sig på mangeartede måder.

I det følgende vil jeg præsentere nogle tanker om min egen

måde at gå til arbejdet på som billedkunstner. En slags selvpræsentation er det:

Selvlært kunstner

Jeg er en selvlært kunstner. Mit store ønske er at komme dybt ned i livets overflade – derned hvor glæden og det smukke, smerten og det lidelsesfyldte eksisterer. Jeg er ikke bange for at komme derned, hvor det indimellem kan gøre ondt. Med kunsten oplever jeg at finde en dybde og ro til at gruble over livet, mærke efter, forholde mig til mine medmennesker, erkende, forstå og forarges.

Jeg kan godt lide at udtrykke mig på mange måder – gennem både ord og billeder. Det har jeg glæde af i mit arbejde som billedkunstner, foredragsholder, underviser og forfatter. Men hvorfor er

Jørn Henrik Olsen; Jeg efterlyser en mere aktiv kreativitet i kirken og kirkerummet, som gør nytte af en stor variation af kunstneriske udtryk.

billedkunsten så vigtig for mig, og hvad kan vi som kristne bruge kunsten til?

”Kan du sige noget andet end ord?” – Sådan spørger jeg af og til min kone. Jeg foreslog hende også engang at deltage i et kursus om *tavshed*, hvor programtekstens opfordring lød: ”Følg med ud til den yderste grænse, hvor ingen kvinde før har været”. Dette er almindeligt drilleri på min hjemmefront. Når sandheden skal frem, og det skal den, så bruger jeg som billedkunstner også ord. Men det er dybest set en modsigelse, for som billedkunstner er jeg bedst til at udtrykke mig på lærreder, i farveudtrykket osv.

At gøre Ordet tydeligt

Maleren Rembrandt kæmpede sig frem til et fornemt ønske på sine billeders vegne: At gøre Ordet synligt. Er det lykkedes for en kunstmaler, så er det lykkedes for ham. Men hans malerevner ejer jeg desværre ikke. Men egentlig nærer jeg det samme dybe ønske. Vidtrækkende som det er. Jeg ønsker at stille mig til rådighed for evangeliets ord og Bibelens rige billedverden – og de mange livs- og trosspørgsmål. Det betyder konkret, at jeg tænker formidling. Også når jeg maler brudte landskaber og funderer over træthed, kedsomheden, lidelsen og smerten.

Jeg vil gerne knytte til ved brohoveder og bygge kommunikationsbroer til mennesker af i dag, også via billedlige fremstillinger. Jeg elsker ord- og forfatterkunst, dvs. både den skriftlige og mundtlige formidling. Jeg binder selv megen energi op på ord, men når jeg er billedkunstner, er jeg primært ordløs. Billederne må tale for sig selv. Derfor må jeg arbejde hårdt med udtrykket i billederne, så beskueren ikke render forbi og gør sig opgaven for let. Kunsten er givet os for at se!

Det store ønskemål for mit daglige liv som kunstner – og ja, med

tanke på andre med: At vi skal elske, holde af, være nær hos og lide med vores medmennesker, hvad enten de står os fjernt eller nær. Mit ønske er, at mine malerier kan afføde en seriøs samtale om alt det skønne og det grimme, der hænger ved os og vore fællesskaber. Måske kan den føde kim til forandringer og justeringer, så der bliver bedre plads til den anden og til Gud. Kan min billedgørelse på en eller anden måde understøtte eller synliggøre det kristne budskab, så vil jeg være glad og taknemmelig for det. Men her er jeg meget opmærksom på, at mange mennesker i dag på grund af et omfattende traditionstab ikke altid har koderne til at forstå den religiøse kunst. Og meget af den moderne, abstrakte kunst kan være vanskelig at forstå for den uøvede beskuer. Samtidig er den tit meget afslørende, hvis man vil gøre arbejdet med at tolke den.

Kunsten og fællesskabet

Kunsten i kirken og det kristne fællesskab er et kæmpe emne. Men det er også et rigtigt spændende område. Selv op i vores egen tid er der føjet aspekter til kirkerummet ved hjælp af nye kunstneriske udtryk. Kunsten kan være en hjælp til at tolke og forstå menneskelivet i dets mange facetter. Den kristne kirke er ude i det samme ærinde. Den har også en såre vigtig tolknings- og tydningsopgave. Den gensidige mistro og ligegyldighed mellem kirken og kunsten, som i perioder har gjort sig gældende, er ikke det bedste udgangspunkt. Kunsten kan helt oplagt gøre kirken rigere på udtryk – og skildre mulige fællesrum og mødesteder for kirken og kunsten.

Jeg mener, at kirken for sin del må gøre op med angstbideriet i mødet med samtidskunsten, for kirken og kunsten har ofte meget til fælles. De forsøger begge at skabe et rum for refleksion over, >

Jørn Henrik Olsen f. 1956

Cand.theol. 1985, ph.d. 2000, lektorkompetence 2003.

Billedkunstner, forfatter, ekstern lektor ved Dansk Bibel-Institut.

www.joernhenrik.dk

.....

hvad det vil sige at være menneske. Jeg efterlyser en mere aktiv kreativitet i kirken og kirkerummet, som gør nytte af en stor variation af kunstneriske udtryk. Der findes så meget udfordrende tydningsmateriale i kunstens mange former og medier, som også kirken kan tage stor gevinst af. I denne forbindelse kan de kristne jo godt lige tænke lidt over, hvorfor kunstmuseerne er blevet vor tids kirker og gudstjenesterum. Er der noget, vi har forsømt eller gjort for ringe?

Kunsten gør op med lidenskabsløsheden

Min overfladiskhed stikker ikke så dybt, siger jeg af og til på den flabede facon. I virkeligheden er det præcis dét tema, som klinger med hele vejen. Jeg oplever, at der foran lærredet farer ro. Når man er faldet til ro, kan man ane betydningen af venners ansigter, smil, ømhed, kaldet, ansvaret, storheden i naturen, osv. Når man ikke kaster sig hid og did, kan venskaber fordybes og horisonter udvides. Mit arbejde med flere forskellige temaer, fx den brændende tornebusk, fra pottemagerens værksted, Kristusportrætter, Understrøm, Det uventede, har hjulpet mig til at fokusere mere på det vigtige i livet. Man kan også sige, at jeg har fundet frem til fordybelsen. Personlige erindringsglimt og spor dukker op. Guds natur – altså ikke kun naturens natur – fører sig frem i synsfeltet.

Vi tror, at vi ser mere og mere af verden i vores tid, men jeg tror, at vi står i alvorlig fare for at se mindre af den, fordi vi får indsnævret vores evne til at tage vare om medmennesket og for eksempel taber nærheden i mødet med menneskers følelser og livsvilkår. Kunsten er for mig en hjælp til at gøre op med al slags lidenskabsløshed, overfladiskhed og ugidelighed, som præger

mennesker i dag. Her kan billedkunsten afsløre og åbenbare tingenes tilstand. Sådan oplever jeg det. Mange ord og begreber kan sige nok så meget, men tit er det kunsten, der skærer lige ind til benet. Det gør både godt og ondt!

Intet er gemt af vejen

Blandt andet gennem arbejdet med at skrive artikler til Magasinet Kunst er jeg kommet tæt på flere kendte kunstnere i de forgangne par år. Særlig ét af disse møder har fået min egen forståelse af kunsten til at åbne sig. Det gælder betydningen af den kunst, som bærer og tolker vores eksistens som mennesker. Kan kunsten skabe vej for en dybere erkendelse af vort eget liv – og dette livs afhængighed af Gud og mennesker, så er vi nået langt. Det er også et højt mål at sætte.

Men konkret viste en bestemt kunstner mig, hvordan vedkommendes værker søgte at komme ind til dybderne i de små personlige føderum. Og hvordan dybe erindringer dukker op og flytter med ind i nye rum, hvor de lever deres liv i beskuelse og samtale. Erindringer som indlejringer og genspejlinger af hudløs ærlighed hos kunstneren selv. Hvor smertens dybder heller ikke er gemt af vejen.

Det er en fornem opgave for kunsten, hvis billedudtrykket kan stå så nagelfast og fremtræde så ægte i forhold til vort liv som mennesker. Så alt også bliver vist under kærlighedens, forkrænkelighedens, sorgens, ondskabens, glædens, håbets og livets øvrige fortegn. På denne måde kan der føjes nye alen til livet. Til fordybelse og berigelse.

Kirkens syn på kunst

AF SVEIN AAGE CHRISTOFFERSEN, TEOLOG
OVERSAT AF JØRGEN BONDE

.....

**I kirkens historie har der ofte været strid om religiøse billeder. Ikke mindst i reformationstiden var billeder i og udenfor kirkebygningerne et stridens tegn. Det var Luthers 95 teser som førte til bruddet med den katolske kirke. Men det var en strid om billeder, som førte til, at reformati-
onsbevægelsen selv blev opsplittet nogle få år senere.**

Reformationen og billederne

Reformatorerne havde god grund til at være kritisk indstillede overfor billederne. Rigtignok lærte kirken at billederne nok kunne æres, men de måtte ikke dyrkes eller tilbedes. Men billederne var meget anvendte ved såvel helgendyrkelsen som afladshandelen.

Folk bad til afbildede helgener, og mange billeder kunne også være forsynet med forsikringer om aflad til den, som foldede sine hænder og bad, når de så på billederne.

En del af Luthers ivrigste tilhængere ville have stoppet dette omgående. De mente, at det gik for langsomt med reformationen, og at Luther selv var alt for forsigtig. Da Luther i vinteren 1521–22 var skjult på borgen Wartburg, gik de til aktion i Wittenberg. Kirkerne blev rensset for billeder, messen blev afskaffet og sakramentsuddelingen fik nye former. Konflikterne tilspidsedes, udviklingen var turbulent og ude af kontrol.

I denne situation er det at Luther forlader Wartburg og rejser til Wittenberg. Der prædiker han ved fastegudstjenesten hver dag en uge i træk. I disse otte fastepredikener gør han op med sine tilhængere på "venstrefløj", eller "sværmerne" som de også blev >

Luther; Problemet er ikke billederne i sig selv, men brugen af dem.

kaldt. Billedstormen afviser han blankt. Således skaber han ro og orden på ny i Wittenberg. Men samtidig splitter han den reformatoriske bevægelse.

Luther havde kun lidt sans for billeder, men han ville ikke afskaffe dem, og i hvert fald ikke med magt. Problemet er ikke billederne i sig selv, mente han, men brugen af dem. Det er rigtigt, at vi ikke skal sætte vores lid til billederne. Men vi kan godt bruge for eksempel et krucifiks som ”mindebillede” eller påmindelse om hvad kristendommen handler om. Og enten vi vil eller ej, siger Luther, danner vi os et indre billede af en mand som hænger på et kors, når vi hører om Kristus. Hvorfor skal det da være så galt at have et ydre billede også?

For Luthers modstandere drejede det sig imidlertid om mere end helgendyrkelse og afladshandel. For dem drejede det sig om Guds usynlighed og åndelighed. Gud er ånd og kan ikke afbildes synligt og sanseligt, hævdede de, og henviste til billedforbudet i det gamle testamente. Men akkurat dét argument provokerede i høj grad Luther. For hvis man nu fjernede billederne, bare fordi det stod i det gamle testamente, så gjorde man kristendommen til en lovreligion, og evangeliet – ”det glade budskab” – ville blive kvalt af nye regler og forbud.

I kølvandet på billedstriden i Wittenberg udviklede der sig en reformert kristendom som var meget restriktiv og asketisk i forhold til billeder og musik i kirken. Lutheranerne derimod tillod begge dele, og til at begynde med kom billederne til at spille en vigtig rolle i luthersk sammenhæng. Velkendte motiver fik ny betydning, og nye motiver som kunne illustrere den nye tro, kom til.

Alligevel blev billederne mindre vigtige efterhånden. En af flere årsager var nok, at de lutherske kirker først og fremmest var ordets kirker. Det var det forkyndte ord som stod i centrum.

Ordet skaber troen og er kirkens skat og grundvold. Den vægt, som dermed lægges på Ordet og ordene, førte til en rig udvikling på prædikenkunstens område. Også talekunsten er en kunst, og ordkunsten fik et stort spillerum på luthersk område. Men dette medførte også at billedkunsten blev underordnet ordet og brugt som et værktøj for ordet.

Billeder og musik

Allerede Luthers opfattelse af billederne som mindebilleder gør det nærliggende at se dem som *illustrationer*. De har ingen selvstændig betydning, de skal bare illustrere og visualisere det, som allerede er sagt med ord. Dermed bliver de også underlagt et andet krav, som går dårligt i spænd med udviklingen af en rig billedkultur, og det er kravet om entydighed. Billedets flertydighed kommer let i modsætning til ordets entydighed.

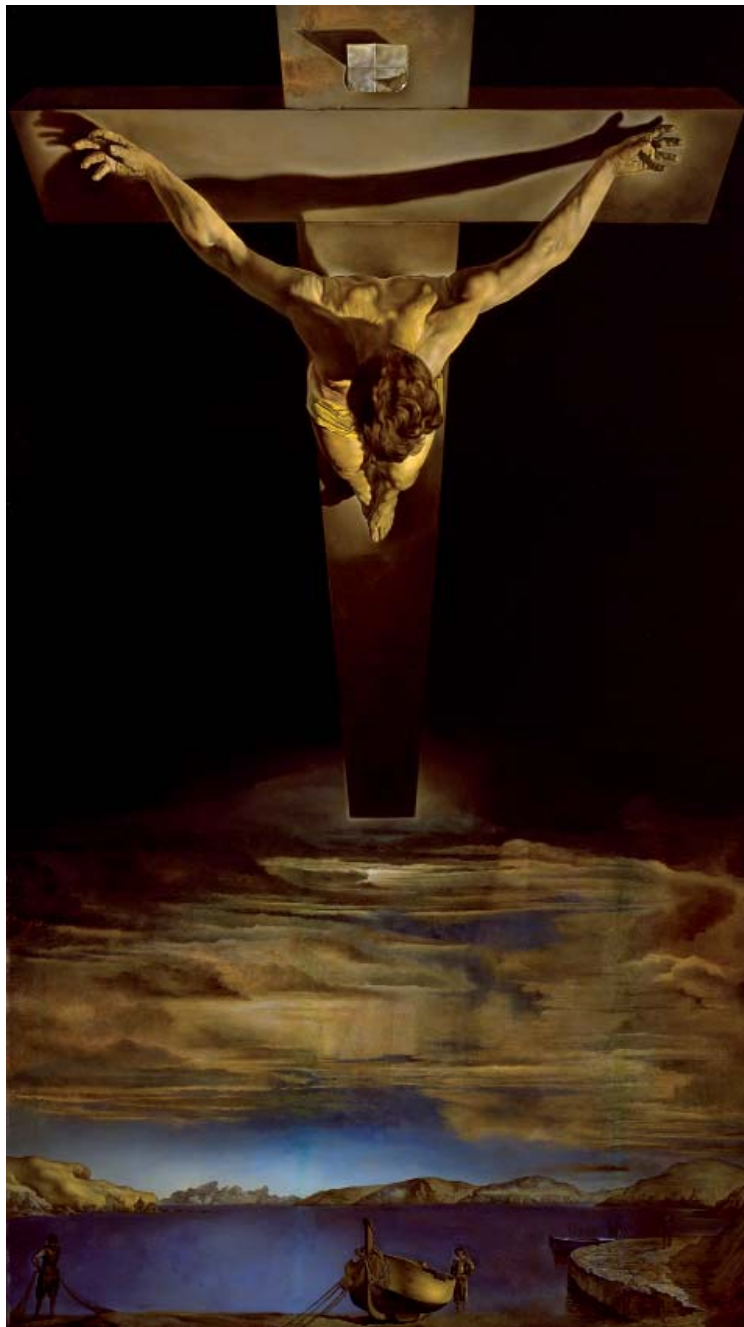
Men selvom de lutherske kirker var påpasselige og forsigtige når det gjaldt billederne, gjaldt dette ikke på *musikkens* område. Reformationen åbnede op for en rig kirkemusikalsk udvikling, både for menighedssangens og for den kirkelige ”kunstmusiks” vedkommende. Menighedssangen bidrog til at sammenknytte kirkeliv og hverdagsliv. De sange, som blev sunget på kirkebænkene, kunne også synges i hjemmene, på torvet og på markerne. Sådan fik den musikkultur, som var knyttet til kirkerummet, også en stor udbredelse udenfor kirkerummet. Dette stimulerede til en rig produktion af tekst og musik, og salmedigterne blev også deres samtids store digtere.

Men også den kirkelige ”kunstmusik” blomstrede og udviklede sig som led i den protestantiske kultur. Det musikalske udtryk blev udviklet og raffineret, og nye former for kirkelig musik så dagens lys. Kirkemusikken var ikke sjældent nyskabende inden- >

Åby-krucifikset. Den sejrende Kristus (1050-1100)
Nationalmuseet

Salvador Dali: *Christ of St. John of the Cross* (1951)
Culture and Sport Glasgow (Museums)

Arne Haugen Sørensen: Mørke midt på dagen (1995)

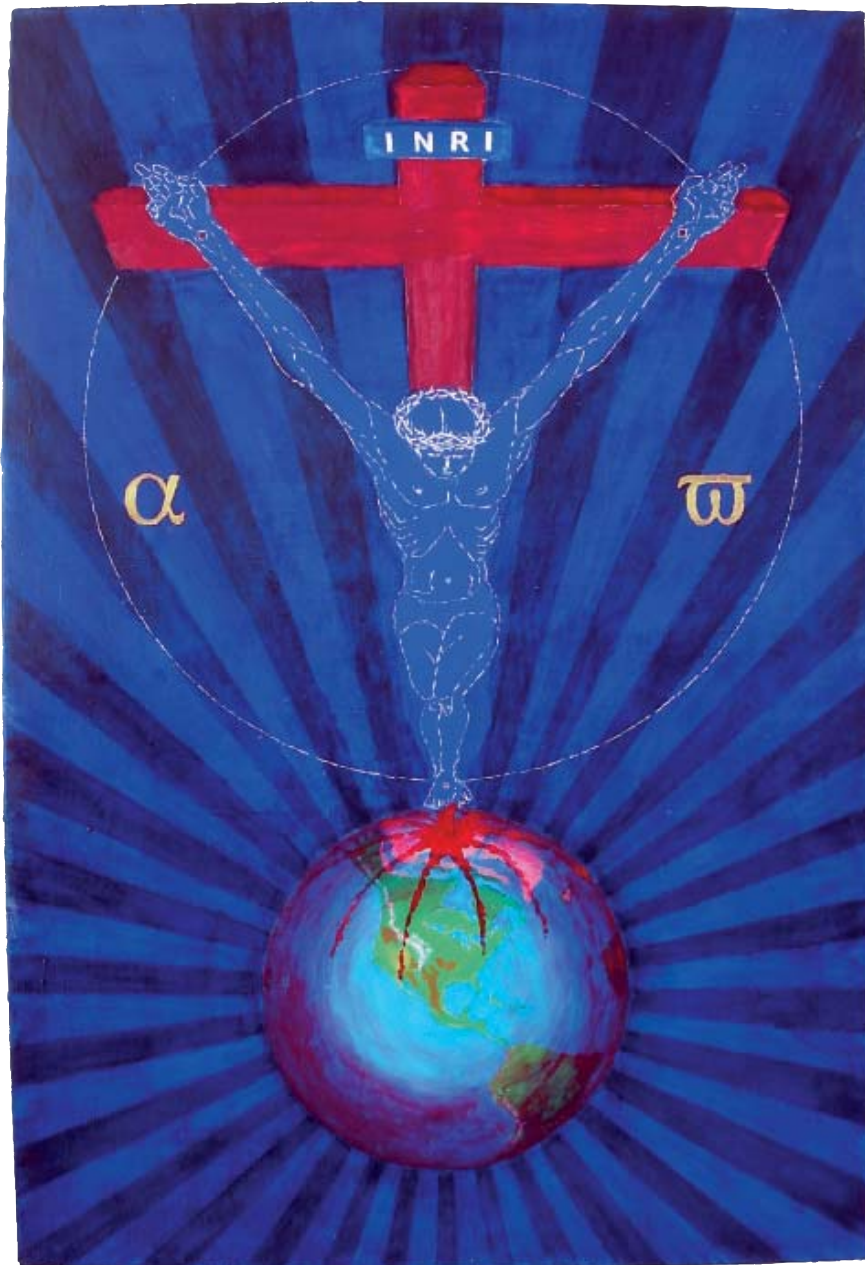
.....

Poul Kroon: Frelser (2007)

Del af triptykon, som kan ses på www.podie.dk

.....

for musikken, og komponisterne var tidens mest fremstående. I denne sammenhæng var der ikke nogen modsætning mellem ordet og kunsten, men et samvirke. Musikken banede vej for ordet til hjerterne, så det traf. Ordet blev altså mere præcist virkende takket være musikken, samtidig med at denne gav musikken inspiration og incitament til at finde stadig nye udtryk og udtryksformer.

Også Luther var optaget af musikkens virkning på sjæl og sind. Han kunne klare sig uden billeder, men ikke undvære musikken. Særlig interessant er det imidlertid, at han ikke underordnede musikken under ordet, men gav den sin egen plads ved siden af ordet, som en særlig form for ord. Musikken i sig selv kunne ifølge Luther lyde evangelisk. Her foregriber Luther på mange måder 1800-tallet, hvor musikken for alvor løsriver sig fra den kirkelige tekst og kontekst, og som ren musik får religiøs betydning.

Pietismen

Før vi kommer til 1800-tallet og til vores egen tid har *pietismen* imidlertid sat sit præg på forholdet mellem kirke og kunst. Pietismen, som voksede frem i de protestantiske lande fra slutningen af 1600-tallet, var en bevægelse som særligt lagde vægt på den religiøse inderlighed og på den personlige erfaring. Troen skulle være inderlig, ægte og dybfølt. Derfor forkastede pietisterne alle former for overfladisk og udvendig religiøsitet. Men de trak sig ikke hermed tilbage fra den ydre til den indre verden. Tværtimod. De forlangte, at det ydre skulle være et ægte og troværdigt udtryk for det indre. Den indre omvendelse skulle være synlig i det ydre. Også på denne måde blev entydighed et vigtigt, kristeligt kendetegn.

For kunstens vedkommende medførte pietismen en yderligere understregning af at kunsten skulle tjene fromhedslivet og bidrage til at troen bliver inderliggjort. Der lægges stor vægt på dens affektive betydning, at den rører og berører os. Samtidig bliver kunstnerens motiv og personlige tro vigtig. Den legitime kirkekunst er den, som ikke bare er *for* de troende, men også *af* de troende.

Pietismen i sin rendyrkede form er aldrig blevet enerådende i de protestantiske lande, men den har sat et stærkt præg på fromhedsliv og kirkeliv, ikke mindst med sin kritiske holdning til menneskets sanselighed og dermed også til kunstens sanselighed. Samtidig banede den på mange måder vej for den moderne tids individualisme og orientering i retning af subjektiv ægthed. Set på den måde er pietismen ikke bagstræberisk og anti-moderne. Den er tværtimod en moderniserende bevægelse. Pietismen fordrev ikke kunsten fra kirken, men den satte rammebetingelser som kunsten kunne udvikle sig indenfor med pietismens egne midler: Kravet om subjektiv ærlighed og oprigtighed overfor egne erfaringer.

Kunstens autonomi

Da reformationen begyndte, var det fyrsterne, kongerne og kirkerne som ejede de arenaer som kunsten havde. I dag har kunsten for længst fået sine egne arenaer: Koncertsalene, operahusene, udstillingerne, museerne, cd-afspillerne. Her bearbejder den fortsat de livsproblemer og spørgsmål som den før bearbejdede på kirkens arena, ikke sjældent med stof fra den kristne tradition, men udenfor kirkens kontrol. Kunsten er blevet autonom. Den er blevet en institution for sig, ved siden af og uafhængig af den kirkelige institution. >

Historisk set; Entydighed, åndelighed og inderlighed har stået centralt, når det gælder kirkens syn på kunst.

En konsekvens af kunstens autonomi er, at når kirke og kunst mødes i dag, for eksempel i forbindelse med en kirkeudsmykning eller en koncert, bliver det uklart hvilken arena de mødes på, og hvem der ejer den. Finder mødet sted på kunstens eller på kirkens arena? Selv om spørgsmålet er vigtigt nok, kan der også være grund til at spørge om ikke mange problemer opstår netop fordi man kræver et sådant enten-eller. Måske handler det ikke om, hvorvidt det er kirken som ejer kunsten eller kunsten som ejer kirken, men om dialog. En dialog bygger på gensidig respekt og anerkendelse. Der er ingen som ejer den.

To andre problemer er det også nærliggende at pege på. Det ene er, at kirken har haft en tilbøjelighed til at ignorere de møder med kristen tradition og meningsdannelse, som finder sted i æstetisk sammenhæng og på æstetiske præmisser. For et stigende antal mennesker åbner kunsten – i en kirke, på et museum, i en koncertsal – for en religiøs dimension i en tilsyneladende sekulariseret hverdag og for et møde med kristen tradition. Burde kirken

ikke i større grad være et sted, som både giver rum for sådanne møder, og som giver mulighed for at bearbejde dem?

Det andet er, at kirken har en tilbøjelighed til at opfatte den kunstneriske bearbejdning af kristen tro og tradition som sekundær. Ordets primære udtryksform er fremdeles ordene, og kunsten bliver i bedste fald bare en illustration. Kunsten illustrerer imidlertid ikke ordene, men fortolker ordet. En kirke som overser dette, bliver en udtryksfattig kirke.

Historisk set har entydighed, åndelighed og inderlighed stået centralt, når det gælder kirkens syn på kunst. I dag bør dette forhold tænkes igennem på ny. Det er ikke sikkert at entydighed udelukker mangfoldighed, eller at åndelighed udelukker sanselighed. Og i en tid hvor alt skal være privat og personligt, kan netop kunstens form minde os om, at kristen tro handler om mere end vores indre liv.

Artiklen er oversat fra bogen: *Kunsten å være Kirke* (Verbum forlag, 2005).

Horisont;

Spalten, hvor redaktionens medlemmer vil forsøge at sætte aktuelle og principielle forhold ind i en større sammenhæng. Spalten vil også indeholde passager fra den kirkelige debat og klip fra forskellige blade og aviser.

Sprog skaber virkelighed

Udtrykket er meget brugt i forbindelse med kommunikation og kommunikationsundervisning i det hele taget.

Det blev for nylig kastet ud på et efteruddannelseskursus for pædagoger og lærere, og det handlede i den sammenhæng om, at vi klæder hinanden på med negative forventninger, når vi for eksempel siger "godt det ikke er mig", når en kollega skal i gang med en – måske – svær opgave. Eller bliver den svær netop på grund af de ord, man bliver sendt af sted med? Og vi erfarer jo, at det langt hen ad vejen kun er alt for sandt, at det vi siger, påvirker modtageren og omgivelserne! Et rått sprog skaber et rått miljø, et venligt sprog skaber en venlig atmosfære. Det før umulige og fastlåste kan ændres radikalt alene ved at ændre klangen i kommunikationen.

Ved ordvalg og tonefald skabes glæde, motivation, håb, venskab, trøst, mod osv., men også – og ligeså let – det modsatte. Vi kender nok alle til, at vi fik sagt noget på en lidt forkert måde, valgte et for upræcist ord eller brugte et dårligt tonefald. Vores timing var måske oven i købet også dårlig? Resultatet blev en konflikt og et såret medmenneske.

Det, at vi ikke totalt kan styre vores kommunikation, er et livsvilkår, som Bibelen også forholder sig til, for eksempel ved at tale om tungens magt. "Hvis én ikke fejler i tale, er han fuldkommen og kan tøjle hele sit legeme" (Jak 3,2). Og "tænk på, at den mindste ild kan sætte den største skov i brand; også tungen er en ild" (v.5b). Og videre "tungen kan intet mennesketæmme, den er ustandselig på færde med sin ondskab og dødbringende gift" (v.8) Jakob udtrykker også tungens dobbelte funktion: "Med den velsigner vi Herren og Faderen, og med den forbander vi mennesker, som er skabt i Guds billede".

Sproget kan betegnes som den bro, der går fra vores indre tanker ud til virkeligheden, ud til vores medmennesker på det vandrette plan. Den troende retter dog også sin kommunikation i en helt anden retning, nemlig lodret, når han/hun taler med Gud. Dette "lodrette sprog" kalder vi da bøn!

I bønnens kommunikationssituation skal vi ikke være bange for at komme galt af sted med, hvad vi får sagt, for: "Før ordet bliver til på min tunge, kender du det fuldt ud, Herre ..." (Sl 139,4). Vi kommer altså under alle omstændigheder bagefter! "I ham (Jesus) og ved troen på ham har vi

frimodighed og tillidsfuld adgang til Gud" (Ef 3,12). Her bliver du aldrig misforstået, kun forstået. I Salme 62,9 opfordres vi til at *udøse* vores hjerte for Herren.

Og der er ved Jesus Kristus virkelig knyttet store løfter til det at bede, så det for den troende gælder at "bøn skaber virkelighed".

LDM

Djævelsk darwinisme

Under overskriften "Evolutionsteorien har tabt tvisten. Darwinister tilkendes fejlagtigt riget og magten og æren" (Kristeligt Dagblad 4. marts 2009), skriver Poul Hoffmann for eksempel følgende som kritik af den tanke, at evolutionen er Guds skabelsesmetode:

"Hvilket ville sige, at Gud skulle have skabt dig og mig og alle mennesker gennem levende og lidende væseners riven og flåen og dræben og æden hinanden i millioner af år, gennem oceaner af blod og pinsler og angst og sorg. At kærlighed og barmhjertighed egentlig er noget, der står i vejen, fordi det holder liv i det svage og uduelige. At døden ikke, som Bibelen siger, kom ind i verden ved syndefaldet, men har været der fra begyndelsen som en uundværlig og drivende faktor i 'udviklingen'.

>

Downs syndrom; Vi har igen fået et syn på den her gruppe mennesker som nogen, der skal sorteres fra - ja, faktisk udryddes.

Det var vist Djævelen, der kunne finde på at forsøge at skabe noget på denne måde.

...

Tragedien fuldbyrdes, når respekterede kirkelige ledere begynder at bukke under for det hypnotiserende mantra, at evolutionen er en 'videnskabelig kendsgerning', og derfor mener, at kristendommen på en eller anden måde må djævles til at harmonere med den. Darwinismen er og bliver den radikale fornægtelse af alt, hvad kristendom er og hedder, og enhver tilsløring af det faktum er vand på dens gungrende mølle, hvori mennesker kværnes."

Hvor er det godt, at der stadig er nogle, der højt tør sige sandheden om, hvor langt der er fra darwinismens menneskesyn til Bibelens menneskesyn; der tør pege på, hvor ødelæggende det er, hvis vi forsøger at kombinere udviklingslærens "survival of the fittest" med Guds såre gode skaberværk, hvor døden kom ind som et fremmedelement og ikke var der fra begyndelsen.

ADK

Moderne racehygiejne

Med afsæt i en ærgerlig dansk førerposition har der dette forår været fokus på fosterdiagnostik, Downs syndrom og

abort. Kristeligt Dagblad (KD) skriver 26. marts 2009:

Et foster med Downs syndrom har markant større chance for at overleve i Tyskland, Holland og Storbritannien end i Danmark. Også selvom barnets kromosomfejl bliver opdaget under graviditeten.

Mange europæiske kvinder vælger nemlig aktivt børn med Downs syndrom til - modsat i Danmark, hvor over 99 procent af fostre med Downs syndrom ender som provokerede aborter, hvis de bliver opdaget under graviditeten.

I Storbritannien vælger 8 procent at beholde barnet, i Holland er tallet 10 procent og i Tyskland 15 procent.

Om årsagen siger formand for landsforeningen for udviklingshæmmede og pårørende, LEV, Sytter Kristensen:

I Danmark er vi ekstremt fokuserede på det perfekte ... Og når vi møder noget særligt, så kan vi ikke rumme det og sorterer det derfor hellere fra - og der tror jeg altså, at vi adskiller os fra andre lande.

Dr.pæd. Birgit Kirkebæk, der har forsket i dansk handicaphistorie, supplerer:

Vi har en tradition for tidligt at bruge de tekniske muligheder for at sortere handicappede fra - uden alt for mange forbehold ... Nutidens fosterdiagnostik er jo også

negativ eugenik (racehygiejne), bare lagt ud til forældrene.

Og i KD 15. april 2009 udtaler hun: *Set hen over de seneste 125 år har mennesker med Downs syndrom haft deres bedste periode i 1970'erne ... Men med fosterdiagnostikken op gennem 1980'erne ændrer synet på Downs sig igen ... Vi har igen fået et syn på den her gruppe mennesker som nogen, der skal sorteres fra - ja, faktisk udryddes.*

Henrik Hoffmann-Hansen kommenterer (KD 26. marts 2009):

Gennem tiden har der (i abortdiskussionen) været mange forsikringer om, at vi aldrig ville ende i racehygiejne. Vi ville ikke nå dertil, at kun de raske og dem med udsigt til et succesfuldt liv skulle fødes ... Trist at skulle erkende det, men vi er allerede godt på vej.

I RFM-nyt (Respekt For Menneskeliv) nr. 1/2009 har Torben Riis ligeledes en skarp vurdering af udviklingen:

Mens Lejeune (Den franske læge, der i 1959 opdagede årsagen til Downs syndrom) satte alle ressourcer ind på at forstå sygdommen for at kunne helbrede patienten, sætter man i dag alle sejl til for at opspore sygdommen for at kunne slå patienten ihjel.

FBP

Bibeltro teologi bliver i disse år udfordret af en række forskellige strømninger og tilgange. I serien Teologi i tiden vil vi sætte fokus på nogle af de vigtigste. En række kompetente teologer vil præsentere de nye strømninger og give dem modspil.

Et med Guds væsen

Den finske Lutherforskning

AF ASGER CHR. HØJLUND

.....

Fra slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne er der opstået en helt ny skole inden for Lutherforskningen - med udgangspunkt i og under ledelse af den finske professor Toumo Mannermaa. Fra begyndelsen af 90'erne er den nået ud over Finlands grænser og har nu i flere år haft førertrøjen på, når det gælder Lutherforskningen i verden.

Et opgør

Det, der gør dette så bemærkelsesværdigt, er ikke blot, at et lille land som Finland har været i stand til at opnå et så stort gennemslag, men at man gør det med en forståelse, som på mange måder gør op med den forståelse, som Lutherforskere i Tyskland, Skandinavien og Amerika ellers har repræsenteret.

Lutherforskningen har i disse lande igennem mange år været præget af en betoning af, at der går et dybt skel mellem Gud og mennesker. I modsætning til katolikkerne, der har lagt stor vægt på sakramenterne som det sted, hvor mennesket får del i guddommelig kraft, har det været betoningen af *Ordet*, der har været det afgørende lutherske særkende. Det er igennem Ordet, at Gud træder i forbindelse med os mennesker. Gud er og forbliver dermed uden for os, for vi er og bliver skabninger - og syndere.

Men nu siger disse finske lutherforskere, at dette er en misforståelse af Luther, præget af en vestlig, moderne tilværelsesforståelse og filosofi, som ikke var Luthers. Hos Luther spiller tanken om menneskets reelle enhed med Gud og hans væsen en grundlæggende rolle. Mennesker bliver delagtige i guddommelig >

Finsk forskning; Hos Luther spiller tanken om menneskets reelle enhed med Gud og hans væsen en grundlæggende rolle.

natur, siger man med henvisning til Andet Petersbrev 1,4. Og det er denne enhed, der er retfærdiggørelsens og frelsens mysterium og inderste hemmelighed.

Det er blandt andet samtaler med den østlige ortodokse kirke, som har ledt finnerne på sporet af dette. I den østlige kirke indtages ordet "guddommeliggørelse" den plads, som ordet retfærdiggørelse indtager inden for luthersk teologi. Det betyder ikke, at man mener, at mennesker bliver guder. Det betyder, at mennesket igen forenes med det guddommelige liv, som det ved synden og døden var blevet adskilt fra, og derigennem, i en proces, føres tilbage til livet i Gud.

Guddommeliggørelse hos Luther

Ifølge finnerne finder man den samme grundstruktur i Luthers tanker. Den er båret af tanken om Gud, der i alt, hvad han gør, giver sig selv til skabningen. Det gør han fra skabelsens stund. Men mennesket har vendt sig fra Gud og vil ikke leve under ham i modtagelse. Det er det, der er syndens inderste væsen. Derfor må Gud begynde sin frelsende gerning med at afklæde og tilintetgøre mennesket ved loven.

Men dette er kun en mellemstation. Målet med dette er, at mennesket gennem denne tilintetgørelse og "udtømmelse" må føres derhen, at det bliver i stand til at rumme Gud. Det er frelsens inderste mening. Ikke som noget, der først sker på den yderste dag, men som noget, der finder sted allerede i dette liv. Det tog sin begyndelse, da Guds Søn tog bolig i vor menneskenatur og døde og opstod som vor bror. Og det sker nu gennem det ord og de sakramenter, der bringer ham til os, og den tro, som griber om det. I den forstand bliver mennesket guddommeligt, ikke sådan at den menneskelige natur ophæves, men sådan at Guds og menneskets

natur indgår i en lige så uløselig enhed som Guds og menneskets natur i Kristus.

Jamen, er dette ikke lige præcis den katolske forståelse af retfærdiggørelsen som en helliggørende proces i mennesket, som Luther som munk var ved at gå i stykker på, og hvor opdagelsen af evangeliet som budskabet om den skænkede retfærdighed i Kristus blev den helt store befrielse?

Nej, siger finnerne. Også de ønsker at lægge afstand til den katolske forståelse. Det, der er skævt i den, er ifølge finnerne blandt andet, at man fokuserer så meget på menneskets *natur* og dets forvandling. Men det er ikke det, der ifølge finnerne er den kristnes retfærdighed. Det er Kristus selv. Mennesket bliver ved med at være synder (hvad katolikkerne netop afviser). Men i synderen sker der det ved troen, at Kristus selv tager bolig og indgår en dyb enhed med ham eller hende. Og dermed er situationen, også i forholdet til synden, en helt ny.

Den Kristus, som på underfuld vis bliver et med os, er nemlig både Gud og menneske. Han er både den, der gennem sit menneskeliv er død i vores sted og har båret synden for os, og den, der i sit guddommelige væsen er livet selv og bærer alt. Alt dette tager ved troen bolig i et menneske. Finnerne henviser her til et begrebspar, man finder hos Luther, nemlig "nåden og gaven" (jf. Luthers udfoldelse af dette i skriftet *Mod Latomus* i Credo forlags oversættelse s. 152-172). Nåden står her for dette, at vi i kraft af Kristus står under Guds uforbeholdne kærlighed og tilgivelse, Guds dom og vrede er helt ude af billedet. Og gaven står ifølge finnerne da for dette, at Kristus samtidig er et nyt, guddommeligt liv i os. Begge dele hører vel at mærke til retfærdiggørelsen. Omdrejningspunktet i retfærdiggørelsen er nemlig Kristus, som vi ved troen bliver et med, Kristus som den, der dækker os med

Centralt; Det er Kristus selv, både hvad han har gjort, og hvad han er, der er min retfærdighed.

sin nåde, og som den, der som gaven er i gang med at gøre noget ved synden i os. Også selv om man gerne betoner, at det sidste forbliver skjult og kun er noget, vi fastholder i tro.

Retfærdiggørelse og helliggørelse i luthersk tradition

Finnerne mener altså at kunne finde belæg for dette hos Luther. Det er imidlertid noget andet end det, den senere lutherdom har lært.

I det vigtige bekendelsesskrift *Konkordieformelen* fra 1577, som søgte at klargøre en række grundlæggende spørgsmål efter nogle voldsomme stridigheder blandt de lutherske efter Luthers død, tager man i artikel 3 stilling til, hvad der er grundlaget for, at et menneske kan stå retfærdigt for Gud. Og her afviser man bl.a. udtrykkeligt den opfattelse, "at troen ikke alene ser hen til Kristi lydighed, men til hans guddommelige natur, sådan som den bor i os og er virksom i os, og at vore synder overdækkes ved denne iboen" (Epit. stk. 16). Artiklen er én lang afvisning af enhver sammenblanding af retfærdiggørelse og helliggørelse. Retfærdiggørelsen knytter sig alene til Kristi gerning for os. Det er den nøgne tro på den, forud for alle virkninger i sjælen, der retfærdiggør. Ikke at man på nogen måde vil afvise disse virkninger (se f.eks. Epit. stk. 11). Og man kan også tale om, at Guds eget væsen tager bolig i os (Sol. dec. stk. 54). Men dette hører blot hjemme efter retfærdiggørelsen, som troens frugt.

Det er på den måde ikke bare de seneste 150 års Lutherforskning, den finske Lutherforskning er oppe imod, men tilsyneladende også en vigtig side ved luthersk tro og forkyndelse. Vi kender den i høj grad fra den rosenianske tradition. Et af hovedanliggenderne med den klare skelnen mellem tro og fornyelse, der ken-

detegner denne forkyndelse, er med Konkordieformelens ord, "at bedrøvede hjerter skal have en varig og sikker trøst, og at Kristi fortjeneste og Guds nåde får sin rette ære" (Sol. dec. stk. 30).

Det er ikke mindst dette, der har gjort nogle inden for vækkelses- og bekendelsestro kredse i for eksempel Finland skeptiske over for denne Lutherforskning – til trods for, at den i sit opgør med den moderne filosofiske omklammering af Lutherforskningen siger ting, man har lyst til at tilslutte sig.

Manglen i den finske Lutherforståelse

Et stykke vej deler jeg den skepsis. Selv om også jeg mener, at Luther taler langt stærkere om troens nye liv, end mange lutheranere er klar over, er der hos ham et fokus på Kristus selv som den, der dækker os med sit liv og sin død, og troen på det som det altafgørende i vort forhold til ham, som let smuldrer i denne nye finske Lutherforskning. Nok vil man sige, at det er Kristi guddommelige natur, og ikke noget i den kristnes egen natur, der er fornyelsens inderste hemmelighed. Men det bliver ikke desto mindre ofte denne fornyelse – langt mere end den tilgivelse, som man bestemt også taler om – der får opmærksomheden (også selv om man siger, at den kun er synlig for troen). Så vidt jeg kan se, er der, i hvert fald hos nogle af finnerne, ikke ret meget sans for Luthers advarsel mod det syndige menneskes uudrydelige tendens til at ophøje sig selv og hans tale om lovens vedvarende afklædning af alt vort eget.

På dette område tror jeg, at Konkordieformelen fastholder nogle grundlæggende ting i Luthers genopdagelse af evangeliet.

Hvad vi kan lære

Jeg er på den anden side gennem finnerne blevet opmærksom på nogle ting hos Luther, som jeg ikke har set så tydeligt før, og som >

Asger Chr. Højlund f. 1951
Cand.theol. 1979, teol.dr. 1992.
Lektor ved Menighedsfakultetet i Århus.

er blevet til en fornyelse i min egen forståelse af evangeliet. Og det nye går på troens enhed med Kristus og denne enheds grundlæggende betydning for forståelsen af evangeliet.

I den forkyndelse, der er båret frem af Konkordieformelen (måske ikke mindst den rosenianske), tales der om retfærdiggørelsen som noget, der finder sted i Himlen, for Guds domstol. Den sker så at sige uden for mig. Og ved troen sker der da en slags overførelse af Kristi retfærdighed til mennesket – den tilregnes os. Det er det, betegnelsen ”forensisk” om retfærdiggørelsen signalerer. Forensisk har med ordet ”forum” at gøre, der hvor domshandlingerne fandt sted. Retfærdiggørelse er en retskendelse. Den er noget momentant, ikke en proces, og den hænger på et ord udtalt af dommeren.

Dette er en stærk tradition i luthersk forkyndelse, som har sin baggrund i selve termen retfærdiggørelse i Bibelen med dens rødder i gammeltestamentlig doms- og retspraksis, og er med til at understrege dette, at retfærdiggørelse og fornyelse er to forskellige ting.

Men det er ikke helt sådan, Luther taler om retfærdiggørelsen (det er ikke ham, men hans ven Melancthon, der er ophavsmanden til ordet ”forensisk”). For at tage et tilfældigt valgt eksempel, nemlig hans *Sermon om den dobbelte retfærdighed* (se bindet *Troen og livet* i Credo forlags Lutherudgave s.10-12):

”Den første (retfærdighed - dvs. den basale og grundlæggende retfærdighed) er fremmed og indgydt udefra. Det er den retfærdighed, hvormed Kristus er retfærdig og retfærdiggør gennem

troen ... Denne retfærdighed gives altså til menneskene i dåben og til enhver tid i sand bod, således at mennesket fortrøstningsfuldt kan rose sig i Kristus og sige: Mig tilhører, hvad Kristus har Kristus har levet, har udført, har sagt, har lidt og er død ... Ved troen på Kristus bliver altså Kristi retfærdighed vor retfærdighed, og alle ting, som er hans, ja han selv med, bliver vor ...”

Det er Kristus selv, både hvad han har gjort, og hvad han er, der er min retfærdighed. Finnerne har for mig at se helt ret i at fokusere på enheden med Kristus som selve omdrejningspunktet for retfærdiggørelsen. Det er ikke noget, der hører til efter retfærdiggørelsen, sådan som Konkordieformelen siger, men det er selve dens indhold. Det begynder så at sige ikke for Guds domstol, men med Guds gave til os i Kristus.

Og denne Kristus, som reelt bor i troen, er da ham, der har båret alle mine synder, som deler sin retfærdighed med mig, og som er det nye liv i mig. Jeg vil ikke afvise, at Luther med det sidste også kan tænke på noget, der spirer frem i et menneskes gerninger (Luther trækker ikke altid grænsen til fornyelsen så markant op som den senere lutherske tradition gør). Alligevel er det helt klart hans herredømme over og værn mod Satans og syndens virkelige magt, magten til at fordømme os, der er det altafgørende for Luther – på en helt anden måde end i den finske Lutherforskning.

Den finske Lutherforskning har bragt os på sporet af noget godt og har tilsyneladende haft held til at gøre op med en indsnævret-modernistisk Lutherforståelse på nogle punkter. Men der er grund til at læse den med vågen og kritisk opmærksomhed.

Utroskab

AF OLE RABJERG

.....

Utroskab er Satans værk. Det er stærkt udtrykt, men det hverken kan eller skal udtrykkes mindre stærkt. Utroskab kommer ud af ødelæggende kræfter og vil altid efterlade ødelæggelse. I enkelte tilfælde kan der midt i ødelæggelsen vokse noget nyt og stærkt frem. Men det er på trods af ødelæggelsen og ikke på grund af ødelæggelsen. Som med en skovbrand – den er altid ødelæggende. Men til tider kan der vokse noget nyt og stærkt frem.

Med denne lidt barske og hårde indledning vil jeg ønske dig velkommen i en artikel, der handler om noget, som ofte foregår i mørket, men hvor dagslyset åbenbarer ødelæggelserne. Formå-

let med denne artikel er ikke at fordømme. Formålet er at give indsigt.

Definition

Grunddefinitionen på utroskab tager sit afsæt i en direkte fysisk kontakt: *Utroskab er, at have et seksuelt forhold til en anden, end den man er gift med, er kæreste med eller lever sammen med.*

Spørgsmålet er naturligvis, hvad der skal til for at have et seksuelt forhold – er telefonsex et seksuelt forhold? Er besøg på massageklinik med stimulering til udløsning uden samleje et seksuelt forhold? Er kysseri med kollegaen et seksuelt forhold?

For nogle giver det mening med en lidt bredere definition, hvor også den følelsesmæssige utroskab inddrages: *Utroskab er, når der på et følelsesmæssigt og/eller seksuelt plan deles noget med >*

En proces; Vi kan lave en beslutning om at stole på den anden, men den indre følelsesmæssige tillid til den anden tager ofte lang, lang tid at opbygge.

en anden end ens partner, der vil såre partneren. Problemet ved denne bredere definition er, hvis min partner er "sygeligt" jaloux anlagt og dermed kan opleve det som utroskab, hvis jeg blot har en lidt dybere samtale med en af modsat køn.

Hvorfor er utroskab så alvorlig?

Når utroskab er en så ødelæggende katastrofe, så er det fordi selve hjertet bliver ramt. Et skudsår i hjertet er langt mere alvorligt end et skudsår i foden. Hjertet i et ægteskab (herunder også kærestepar og samboende) er troskab. Troskab handler om en beslutning, en viljehandling. Og på dette grundlag vokser tillid og tryghed, som er dybe følelser i os. Jo tættere vi kommer ind i en relation, jo mere nøgne og sårbare bliver vi. Og hvis ægteskabet skal være andet end et fornuftsægteskab, så skal vi turde være nøgne og sårbare. Jo mere nøgne og sårbare vi er, jo større katastrofe, hvis vi bliver forrådt og svigtet.

Derfor vil utroskab også skabe umådeligt stærke følelser i den som forrådes. Sorg, håbløshed, mistillid, mindreværd, forkastelse og ikke mindst vrede. Vreden er en sund og naturlig følelsesmæssig reaktion ved utroskab. Men vrede kan for mange være utroligt vanskelig at håndtere på en konstruktiv måde, og derfor er der risiko for at vreden over utroskaben giver yderligere ødelæggelser i ægteskabet. Der er endda eksempler på, at vrede over utroskab

har medført mord, enten på ægtefællen eller på den, ægtefællen var utro med, eller selvmord.

Tillidsbrud er særligt vanskeligt, fordi jeg ikke ved, hvornår jeg igen kan/tør stole på den anden. Vi kan lave en beslutning om at stole på den anden, men den indre følelsesmæssige tillid til den anden tager ofte lang, lang tid at opbygge. En bombe kan ødelægge et hus på få sekunder, men det kan tage adskillige måneder at bygge huset op igen.

Utroskab kan forklares/forstås

Utroskabsadfærd kommer oftest ikke bare ud af den blå luft, selvom en del kan opleve eller beskrive det sådan. Der er mange indvirkende faktorer, men af pladshensyn vil jeg nøjes med at fremhæve to årsager, som kan være med til at forklare utroskab.

Den ene årsag handler om temaer fra livsbagagen. En del gange vil temaer i livsbagagen ikke være særligt tydelige for os i hverdagen, men de kan alligevel spille en central rolle. Hvis jeg for eksempel ikke har fået tilstrækkelig kærlighed til at opnå oplevelsen af, at jeg er et værdifuldt menneske, så kan det skabe et indre behov for anerkendelse i mit voksne liv. Forelskelsen og den første tid i parforholdet/ægteskabet kan kompensere for det dybe indre behov, fordi jeg oplever mig set, anerkendt og elsket. Men efterhånden som ægtefællen bliver mere hverdagsagtig i

sin kærlighed og de store og stærke bekræftelser og anerkendelser aftager, så øges den indre længsel efter bekræftelse. Denne længsel kan vokse sig til en stærk sult, og hvis jeg så møder en anden, der stiller denne sult, for eksempel i form af bekræftelser, anerkendelser eller villighed til at lytte til mine følelser, ja så vil det skabe en så stærk tiltrækning i mig, at risikoen for utroskab forøges.

En anden hovedårsag er det, som kunne kaldes afkøling af ægteskabet. I starten af ægteskabet er begge ofte fokuseret på at pleje kærligheden, at komme hinanden i møde, at bruge tid på at tale sammen og lytte sig ind til hinanden osv. Men efterhånden som årene går, kan børn og arbejdskarriere tage energien og opmærksomheden, hvilket kan medføre, at der bliver investeret mindre og mindre i ægteskabet. Det betyder, at varmen i relationen bliver mindre, det bliver mindre energigivende at være sammen og måske bliver konflikterne også større og vanskeligere at håndtere. Der opbygges en indre sult efter varm kærlighed, nærhed, intimitet. Denne sult og længsel medfører en forøget sårbarhed for at få tændt nogle stærke og måske næsten ukontrollable følelser for en anden end ægtefællen. I Ordsprogenes Bog står der lidt omskrevet, at den mætte slet ikke fristes af honning men for den sultne bliver selv det bitre sødt og tiltrækkende (Ordsp 27,7). Risikoen for utroskab øges når ægteskabet ikke bliver plejet.

Utroskab kan aldrig forsvares

Selvom utroskab meget ofte kan forklares, så vil den efter min mening aldrig kunne forsvares, hverken ud fra et fagligt psykologisk perspektiv eller ud fra et åndeligt perspektiv. Utroskab er

altid ødelæggende, og det gælder både for offeret, krænkeren og den tredje part. Langt de fleste psykologiske fagfolk er enige om, at utroskab er ødelæggende, selvom der er eksempler på terapeuter, som anbefaler utroskab som en mulig strategi, for eksempel til at løse utilfredshed i ægteskabet.

Pornoforbrug som utroskab

Porno har i flere årtier været et stærkt middel til at opnå seksuel stimulation og ofte efterfølgende selvtilfredsstillelse. Porno bruges ikke kun af singler til stimulation og seksuel tilfredsstillelse. Porno bruges også af personer i ægteskaber. Når det handler om pornoforbrug i ægteskabet, så oplever mange det som utroskab – og med god grund. For i pornoadfærden deles de seksuelle følelser og fantasier ikke kun med ægtefællen, men også med den pseudoverden, som pornoen er. At se porno er seksuelt at lukke en tredje person ind i ægteskabet, og dermed kommer det til at være en form for utroskab. Pornoadfærd er ikke utroskab ifølge den snævre definition af utroskab. Men pornoadfærd kan for nogle have en næsten ligeså stærk følelsesmæssig virkning på troskabs- og tillidsoplevelsen som egentlig utroskab. Det skyldes, at man kan opleve sig vraget, forkastet og mindreværdig. Ofte melder spørgsmålet sig: "Hvad er der galt med mig siden han/hun søger til pornoen?" En anden faktor, som forstærker oplevelsen af utroskab, er, at man kan blive usikker på, hvor den andens tanker, følelser og fantasier er henne, både i hverdagen og i særdeleshed, når vi har sex med hinanden. Det kan nedbryde tilliden og trygheden, hvis jeg er usikker på om min ægtefælle tænker på andre, når vi har sex sammen. Så pornoadfærd bliver utroskab ifølge den brede definition. >

Ole Rabjerg; Jeg har mødt ofre for utroskab, som 20 år efter utroskaben stadig martres flere gange om ugen af det.

Pornoforbrug kan ofte forklares

Som med egentlig utroskab kan pornoadfærd ofte forklares. Det er min erfaring, at pornoforbrug meget sjældent handler om, at der er noget galt med ægtefællen. Der er i langt de fleste tilfælde tale om nogle indre følelsesmæssige konflikter hos den, der anvender porno. Det kan handle om uopfyldte behov op gennem opvæksten. Det kan handle om, at seksuel udløsning bruges til at dulme andre følelser, for eksempel sorg, mindreværd, vrede, stress, osv. Det kan også handle om, at der er udviklet en egentlig afhængighed af porno på linje med andre afhængighedsformer. Derfor vil der ofte være brug for professionel hjælp til at overvinde pornoadfærden.

Problematisk at forsvare pornoadfærd

Selvom pornoadfærd ofte kan forklares og forstås, så er det vanskeligt uden videre at forsøge at forsvare det. Porno er en pseudo-verden – en forvrænget verden, og den skaber nogle forvrængede billeder af mig selv og min ægtefælle. Hvis seksualiteten skal imødekommes på en sund og helende måde, så skal den udfoldes i en troskabsfyldt og ansvarsfyldt relation. I pornoen indgår jeg ikke i en ægte relation, og fjerner mig dermed fra virkeligheden. Det er desuden vanskeligt at forsvare pornoadfærd, fordi den ofte har en mindre eller større nedbrydende virkning på ægtefællen.

Kan man komme videre?

Er det overhovedet muligt at bevare ægteskabet efter utroskab? Ja, det er der mange eksempler på. Endda eksempler på, at ægteskabet efterfølgende er blevet bedre. Men desværre betyder utroskab mange gange, at ægteskabet forliser, eller at ægteskabet efterfølgende er invalideret – parterne fortsætter med at være i

ægteskabet, men kvaliteten i relationen er væsentlig forringet. Jeg har mødt ofre for utroskab, som 20 år efter utroskaben stadig martres flere gange om ugen af det.

Hvis ægteskabet skal bevares efter utroskab, så kræver det en meget målrettet beslutning fra begge parter. Tilliden er brudt, og det kan tage rigtig lang tid at bygge den op igen. I den proces er der mange faldgruber. Offeret kan have så svære mistillidsfølelser, at han/hun begynder at kontrollere den anden på en invaliderende måde. Krænkeren kan være så plaget af skyld og/eller skam, at han/hun udsletter sig selv og dermed mister energi og overskud til at elske ægtefællen. Mistilliden kan medføre, at der ikke bliver åbnet for følelserne, og dermed forhindres genopbyggelsen af relationen og tilliden.

Tilgivelse som ”medicinen”

Tilgivelse er næsten uomgængeligt, hvis ikke ægteskabet skal forlise som følge af utroskab. Med tilgivelse tænker jeg ikke den noget forvrængede opfattelse, vi indimellem kan have af tilgivelse, nemlig at tilgivelse er det samme som at glemme. Desværre har nogle af os i søndagsskolen fejlagtigt lært, at tilgivelse er det samme som at glemme. Det er ikke sandt, at Gud glemmer vor skyld. Det er heller ikke sandt, at tilgivelsen eller nåden er gratis. Gud kan tilgive fordi en anden, nemlig Kristus, har betalt gælden. Når Gud tilgiver, så glemmer han ikke, men han lader en anden betale regningen og dermed vil der på ”fakturaen” altid stå ”betalt”. Gud tager det ikke frem igen, fordi det ikke giver mening at tage betalte regninger frem. Når vi skal tilgive det utilgivelige, for eksempel utroskab, så handler tilgivelsesprocessen ikke først og fremmest om at kunne glemme. Glemsel er tilgivelsens endepunkt, ikke dens forudsætning.

Ole Rabjerg f. 1968

Cand.psych. fra Århus universitet 2000.

Arbejder som psykolog i Foreningen Agape med terapi som primært arbejdsområde.

For offeret har tilgivelsesprocessen to kerneelementer. Det første er "eftergivelse af gælden", som handler om en viljesbeslutning om at slå en streg over gælden. Det andet er, at offeret påtager sig ansvaret for (men også retten til) at arbejde med "det følelsesmæssige efterslæb". For følelserne er sårede på en ligeså konkret måde, som min krop kan være såret eller smadret efter et alvorligt trafikuheld. Kroppen heles ikke via en beslutning, men ved at der er optimale betingelser for dens heling. På samme måde med de sårede og smadrede følelser efter utroskab. De heles ikke ved en beslutning om at tilgive. De heles ved, at der efterfølgende skabes plads og rum til sårheling. Det er smertefuldt, det er slidsomt, det kan indimellem virke uoverskueligt, men det er muligt med en helingsproces.

Den utro ægtefælle hjælper til tilgivelsesprocessen ved at ved-

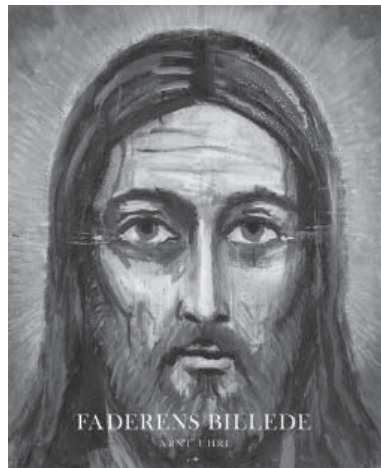
stå sin skyld og ved at give ægtefællen ret til at arbejde med de sårede følelser. Hvis den utro kræver, at tilgivelse er det samme som at glemme, så blokerer den utro for helingsprocessen.

Kæmp for kærligheden

Utroskab er satans værk, fordi det er ødelæggende. Derfor må alt sættes ind på at forhindre denne ødelæggelse. At utroskab ofte kan forklares, skal ikke bruges til at forsvare utroskab, men til at forebygge. Jo mere opmærksomme vi er på personlige risikoelementer, jo lettere har vi ved at forebygge. Og det kan være vigtigt, at ægtefæller får talt om, hvad der hjælper til at fastholde troskab. Vi må kæmpe for kærligheden, kæmpe for at bevare nærheden, intimiteten og varmen i ægteskabet. På den måde forebygger vi bedst risikoen for utroskab.

Bent Nielsen; Når man ser på billeder giver de en indre personlig oplevelse.

AF BENT NIELSEN

Faderens billede

52 billedmeditationer over Arnt Uhres
Kristusbilleder
Flere forfattere
Lohse 2008
120 sider, kr. 349,95

**Her er en noget anderledes bog, en bog til både det visuelle og tanken. Man kan sige det med to ord:
Se og læs – eller læs og se.**

52 forskellige personer fra forskellige sammenhænge har skrevet meditationer over det, de har set på et tilhørende Uhrebillede af Kristus, han som er Faderens billede.

Sidst i bogen giver Thomas B. Mikkelsen en biografisk beskrivelse af maleren og et forsøg på tolkning af hans billeder. I et billedregister er titler og originale billedstørrelser angivet.

Den nu 55-årige maler Arnt Uhre er gennem sit kunstnerliv nået fra en søgende længsel efter mening med livet ind i troen på Kristus. Hans billeder fortæller om gennembruddet i hans liv.

En vigtig pointe for Uhre er, at billederne skal læses i sammenhæng med de bibelske tekster, hvis man vil forstå dem, og at vi forvandles til det, vi ser.

Billederne er stærkt abstrakte og symbolistiske, uden at man er i tvivl om motivet. Man kan umiddelbart se, hvad det forestiller, og titlerne hjælper på vej. Det betyder dog ikke, at man har set billedet,

for det rummer meget mere end et øjekast kan klare. Jeg må prøve igen.

Meditationerne giver et bud på, hvad forfatterne har oplevet ved at se på billederne og man kan selv se og meditere videre. Ikke alle de meditative indlæg sagde mig lige meget. Nogle var for mig rigtig gode, og der opleves sammenhæng med billedet. Andre efterlod et mere blandedt indtryk.

Når man ser på billeder giver de en indre personlig oplevelse. Det gør billederne her også. Nogle var for voldsomme, andre kunne jeg finde hvile i. Jeg skal nok se dem igen, også de voldsomme og meget symbolistiske. Jeg er ikke færdig med dem endnu.

Er man til billedmeditationer med ord på, er her en fin bog at se og blive beriget af i den samtidige bibellæsning af det billederne peger på. En god gave til en modtager, der kan lide denne sammensætning. Nogle skulle måske hjælpes til at se Faderens billede, som er Kristus. Bogens anliggende er bestemt relevant i vores billedfikserede tid.

Om bogen; Der er ord og vendinger fra Bibelen, der bliver ændret, så frelsen ikke længere er forsoning, men helbredelse af det naturlige menneske.

AF ALEX DAHL CARLSEN

Den muslimske Jesus

Jesusord og fortællinger
i islamisk litteratur

Tarif Khalidi

Forlaget Mimer 2008

258 sider, kr. 250,-

Bogen er en samling af 303 påståede Jesusord og fortællinger om Jesus fra en muslimsk sammenhæng.

Bogens første 50 sider placerer fortællingerne i en historisk og religiøs sammenhæng. I resten af bogen finder vi så de 303 Jesusord og -fortællinger med kommentarer og tidsfæstelse (ca. år 750 til ca. 1800) knyttet til.

Det er interessant at møde disse ord og fortællinger. En del af dem er faktisk tydeligvis inspireret af Bibelen, især de fire evangelier. Nogle er nærmest ordrette citater, som så gives en muslimsk fortolkning. Derfor er det en entydig muslimsk Jesus, vi møder: Han er ikke Guds søn, han har ikke frelst verden fra deres synder. Khalidi siger det sådan: "I Koranen og i den muslimske tradition i det hele taget er det himmelfarten, der er højdepunktet i Jesu liv, og ikke korsfæstelsen. For det andet har vi den kraftige fordømmelse af treenigheden som triteisme (dvs. tre guder)" (side 25).

Hans roller spænder mellem profeten, vismanden, læreren, lægen/den kloge mand, asketen og sufimesteren (mystikeren).

Et eksempel på en omarbejdet evangelieberetning – som fortæller noget om islamiseringsprocessen:

"Kristus plejede at sige til sine disciple:

"Jeg er kommet til jer fra min Fader og jeres Fader for at opvække jer fra uvidenhedens

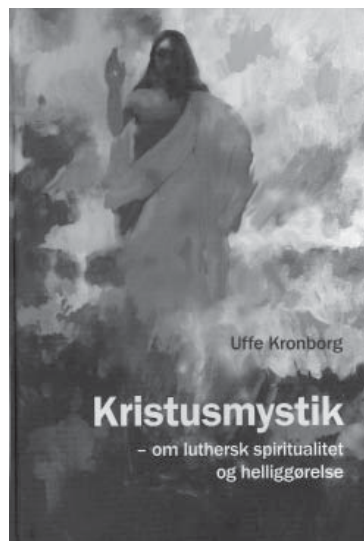
død, for at kurere jer fra syndens sygdom og helbrede jer for den sygdom, der stammer fra en fordærvet tro, fra slet opførsel og onde gerninger, så at jeres sjæle kan blive rensset og leve i visdommens ånd og blive oprejst til Himmeriget, til min Fader og jeres Fader..." (nr. 162, side 153).

Eksemplet viser tydeligt, at der er ord og vendinger fra Bibelen, der bliver ændret, så frelsen ikke længere er forsoning, men helbredelse af det naturlige menneske, så det kan leve i visdommen og dermed blive frelst.

Hvorfor skal man læse denne bog? Bogen er en glimrende illustration af vranglæren: Der er både visdomsord, og mærkelige historier, men også evangelieord, der fordrejes i lovisk retning, hvor menneskets muligheder for at frelse sig selv – med Guds hjælp fremhæves, og askesens, selvsoningens og de gode gerningers vej til frelsen.

Det er ikke kun farer for muslimer. Lignende ord i mere kristelig forklædning kan du såmænd også møde – og så klinger de godt med dit eget hjerte. Derfor kan bogen minde dig om, hvor ens mennesker i grunden tænker. Så langt er du ikke fra de muslimske visdomsord, hvis du ikke bliver i Guds ord og i syndernes forladelse.

AF BENT NIELSEN

Kristusmystik

Uffe Kronborg

Credo 2008

155 sider, kr. 199,95

Du går måske og overvejer, hvad du nu skal læse, og lægger lige vejen forbi bogsalget, eller du ser ud over alle de mange gode tilbud. Der er én der falder i øjnene.

Forsiden domineres af et billede af Kristus på en rød-orange-brun baggrund. Titlen, "Kristusmystik – om luthersk spiritualitet og helliggørelse", er heller ikke helt almindelig.

Inden du går videre: Lad dig ikke skræmme af titlen. Det er ikke en bog om mystikere og mærkelig åndelighed for viderekomne.

Det er en af de bedste bøger, jeg længe har læst om at være en levende kristen.

Det er ikke en bog om mystik i almindelig forstand, sådan noget spekulativt, man går langt uden om, men om det som Paulus på grundsproget kalder et mysterium eller hemmelighed: Kristus i jer.

Det handler om helliggørelsen og det ån-

delige livs virkelighed og udfoldelse. Hvad betyder det, og hvad indebærer det? Det får Kronborg sagt utrolig meget godt om ud fra en luthersk vinkel. I otte afsnit kommer han vidt omkring uden at tabe fokus på: "Kristus i os".

Kronborgs definition på udtrykket Kristusmystik i bogens første afsnit er klar: At Kristus bor i mit hjerte. Det er en uudgrundelig rigdom, som kun det hjerte, der i tro har modtaget en anden sandhed: "Kristus for os", kan gribe om. Det er godt at få slået fast.

Der berettes om den suveræne Gud, hvis søn bor i vore hjerter – skræmmende og forunderligt.

I et kapitel om bibelsk mystik, er der en god uddybning af udtrykket Kristusmystik og en sondring mellem den og den religiøse mystik tidligere i kirkehistorien.

Hvordan kommer "Kristus i os" til udtryk? Det gør det ved, at det indre liv leves og udfoldes ved nådemidlerne. Ordet ejer en himmelsk trøst. Ved tro og dåb føres vi ind i Kristus og han tager bolig i os. "Nadveren er et underfuldt og bundløst mysterium: Foreningen af den hellige Gud og det syndige menneske. En forening, der bliver

Bent Nielsen; Det er en af de bedste bøger, jeg længe har læst om at være en levende kristen.

mulig i kraft af Jesu soningsdød og tilgivelsen" (uddrag fra bogens side 65).

I de 4 efterfølgende kapitler kommer Kronborg specielt ind på det, man kunne kalde det mere personlige liv i relation til at Kristus "bor i os". Fællesskabet med Gud, stilhed for Herren, bønner og helliggørelsen

Hvad optog mig her?

Det var nok udtryk som: Den gode "alenehed". Hvordan den praktiseres er forskelligt. Forfatteren har forskellige forslag til bønnsformer og hjælpemidler. Dem kan man selv overveje brugen af og være enig eller uenig – læs selv om det. Sikker er det, at den gode "alenehed" med Gud er vigtig i en hektisk, stresset, overfladisk og på mange måder flygtig tilværelse.

Et andet udtryk: Kontemplativ vandring, oversat: At jeg i ordløs stilhed fokuserer på Guds skaberværk, kreativitet og almagt. At jeg oplever og fascineres af god litteratur, musik og billedkunst.

Eller Luthers syn på spiritualitet. En overskrift som "Sanselig sjælesorg" sætter uvilkårligt tanker i gang, når man selv er tilbageholdende over for følelsernes spil på ens åndelige strenge.

Hvad betyder "Kristus i os" for helliggørelsen? Det er forfatteren inde på i det næstsidste kapitel, Helliggørelse handler om hvad "Kristus gør med mig" (side 127).

Tak for denne gode formulering.

Sidst i "helliggørelseskapitlet" gives der seks enkle gode konkrete råd til at leve hverdagskristenlivet. Disse råd er konkrete og – synes jeg – gode at overveje til eget brug, lige ind i livet med Jesus, ham som selv vil bo i os.

Det hele ender i et sidste kapitel: Den nye jord, Kristusmystikkens kulmination. Kulminationen er: Vi skal se ham som han er.

"Unio Mystica er fuldendt" (side 155).

Nu har jeg læst bogen "Kristusmystik". Jeg er blevet ført dybere ind i den svimlende sandhed, som Bibelen ikke lægger skjul på: At den Kristus, der er *for* os også er *Kristus i os*.

Alligevel er mysteriet ikke gået op for mig. Det er og bliver et mysterium.

Tak til Uffe Kronborg. Dit mål er nået for mit vedkommende. Jeg er ikke blevet mindre glad for Jesus. Jeg er blevet *rigtig glad*.

Denne unikke bog anbefales varmt.

Alex Dahl Carlsen; Jeg har læst bogen to gange og synes ikke, jeg er færdig med den.

AF ALEX DAHL CARLSEN

Det er fuldbragt

Refleksioner over Jesu syv korsord

Hans Erik Nissen

LogosMedia 2008

102 sider, kr. 149,95

Denne anmeldelse kommer lidt sent, da påsken er ovre, når disse linjer læses. Men jeg håber alligevel, at du vil købe denne lille, enkle bog.

Det mærkelige er, at selv om påskens begivenheder er så centrale i kristendommen: ingen forsoning – evig fordømmelse,

ingen opstandelse – evig død, så fylder påskens tekster så lidt i vores prædiker. Vel er der masser af andre bibeltjekter, som taler klart og vidunderligt om påskens velsignelse, men jeg tror, at hvis vi fordyber os for lidt i selve påskeberetningerne, som de findes i evangelierne, så risikerer vores påsketro at blive for teoretisk og uklar.

Derfor er jeg glad for, at LogosMedia har udgivet denne lille bog. Den egner sig til at finde ind i Langfredags univers. Måske får man endda lyst til selv at finde påskeberetningerne frem og læse dem. Så har denne bog gjort stor nytte.

Hans Erik Nissens 40 små andagtsstykker over Jesu syv korsord er netop ikke nogen 'dyr' analyse af teksten og samtiden mv. eller causerier. Der er ingen intentioner om at få sagt "alt", hvad der er at sige om de syv korsord eller langfredag, for den sags skyld. Det er refleksioner over de syv korsord. Det er enkle betragtninger, hvor teksten får lov til at fylde, stå alene. Denne tilgang til korsordene gør samtidig Jesu korsord så nærværende; de har noget at sige mig, personligt.

Disse 40 refleksioner er på en gang så enkle – og så dybe. Jeg har læst bogen to gange og synes ikke, jeg er færdig med

den. Der er mere at finde i den.

En smagsprøve: "Nu rækker Gud dig et andet bæger end det, Jesus tømte. Det er velsignelsesbægeret. Det er Guds vilje, at du skal gøre det til dit. Gør som Jesus! Tag imod Guds bæger. Det er fyldt af den nåde og fred, Jesus vandt til dig, da han udgød sit blod for dig" (fra refleksionen "Jeg tørster (1)", side 73).

En mere: "Når Gud ikke svarede Jesus, er det, fordi han vil svare dig. Det var egentlig dig, der ikke skulle have svar. Men i sit forhold til Gud stillede Jesus sig der, hvor du skulle have stået. Langfredag byttede du plads med Jesus. Han tog din for at give dig sin.

Når du ikke synes, du får svar, gør du det alligevel. Du får troens svar, som siger, at din himmelske fader både tager og giver, for at du gennem alt, hvad der møder dig, skal have alt med Kristus. Da er du uendelig rig, selv om du føler dig fattig" (fra refleksionen "Hvorfor", side 67).

Altså: Langfredag og de øvrige påskedages mange begivenheder burde fylde langt mere i en kristens liv end blot nogle få dage om året. Få dage er for lidt til at holde troen varm og konkret.

Bogen anbefales dermed til fordybelse i evangeliets kerne.

Udgiver

Luthersk Mission
Industrivænget 40
3400 Hillerød
Bladnr. 47700

Returneres ved varig adresseændring

lm

LUTHERSK MISSION

budskabet